

LIST ZA SOKOLSKI NARAŠTAJ

GODINA XX

BROJ 3

SADRŽAJ

	STRANA
1. Proleće	57
2. Теби, нараштају!	58
3. O lepoti	59
4. Spominu brata Slavomira Kratochvila	63
5. Proljeće	67
6. Silviju S. Kranjčeviću in memoriam	68
7. Izgubljeno cvijeće	69
8. Dvadeset ljeta	70
9. Zima v tihi dolini	71
10. Naši pesnici: Soko palim za Otadžbinu. — Molitva. — Proljetna sonata. — Заклетва Сокола Краљу у С. П. П. — Слободи. — Bezimeni pod snegom. — XX ljeta	77
11. Radovi našeg naraštaja: Miškove počitnice. — Kako prolazi moj život. — Himna. — Večer v planinah	82
12. Glasnik: Pravilnik za dodeljivanje medalje »dobrom streljcu« članovima streljačkih otseka društava - četa Saveza Sokola Kraljevine Jugoslavije. — Renata Tirš. — Sletska scena na svesokolskom sletu u Pragu. — Sokolski film u Antverpenu u Belgiji. — Moji vtisi na mladinskih smučarskih tekamah župe Kranj v Podnartu 13. februarja. — Rad u našoj sokolani. — Dubinski rekord gnjurača. — Učenici kao izumitelji. — Otkriveno novo nebesko telo. — Aeroplan izgubio motor u vazduhu. — Komarci — naši neprijatelji. — Svaki dan 109 mrtvih kod prometnih nesreća u USA. — Petrojela ima samo još za 80 godina. — Cigani u Slovačkoj. — Najstariji ljudi na svetu. — Čudnovata zbirka. — 89.079 bioskopa na celom svetu. — Dober prijatelj — slab dijak. — Relja Aranitović. — Štednja. — Za šalu	88

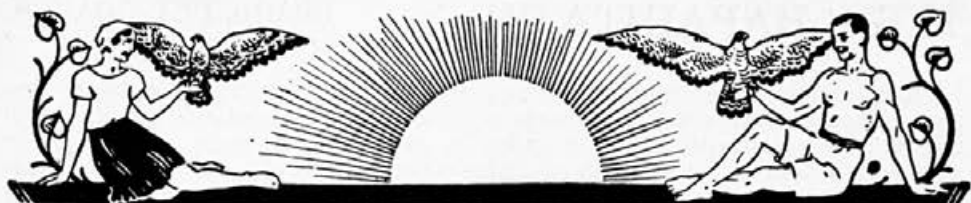
»Sokolić« izlazi na kraju svakoga meseca. Godišnja pretplata Din 20'—, polugodišnja Din 10'—, pojedini broj Din 2'—.

Urednik: Josip Jeras, Ljubljana, Levstikova ulica 19.

Izdaje Savez Sokola Kraljevine Jugoslavije (E. Gangl). — Naslov uprave: Uprava sokolskih listova, Ljubljana, Frančiškanska ulica 6. Telefon br. 2312. Račun pošt. štedionice 12.943.

Rukopisi se šalju na adresu urednika, pretplate i narudžbe upravi sokolskih listova.

Tiska: Učiteljska tiskara u Ljubljani (pretstavnik Francè Štrukelj).

U LJUBLJANI, MART 1938
GODINA XX • BROJ 3

PROLEĆE

JOSO MATEŠIĆ,
Generalski Stol

S prvim cvećem i cvrkutom ptica došli su nam topliji dani, kao predznak proleća, u koje smo ovih dana po kalendaru stupili.

Proleće je oduvek dočekivano kao uskrснуće prirode na nov život. Mladež se naročito raduje proleću. U mladim bićima sve peva, sve se raduje i veseli novom životu, sve oseća mladu snagu. Čak i starci i starice raduju se prolećnom suncu, koje ih oveseljuje. I njihova staračka krv veselije im kola po žilama, oči se svetlucaju. Pluća udišu miris cveća, uši rado slušaju danonoćnu glazbu ptica i cvrčaka, dok oči gledaju svuda zelenilo i cveće. Jednom rečju: sve je probuđeno na nov život, koji se večno vraća sa svakim prolećem, svake godine.

Sokolski naraštaj se uveliko raduje proleću. Sada se već može i vani vežbati. Letna vežbališta pune se naraštajem. Poklici radosti i veselja ore se na daleko. Mladost je u svom svetu, ona je najbolje osetila bilo proleća i radost života.

Sokolska mladež dočekuje proleće u radu. Za Sokole nema zimskog mirovanja. Mi se držimo ove mudre izreke velikog Tirša: »Napred — ni koraka nazad!« Sokolima proleće donosi novih snaga i jače volje za rad. Veselije se radi u prirodi, pod toplim suncem, okruženi probuđenom prirodom. Malo pa će i leto sa žarkim suncem. Počeće javne vežbe i sletovi. Pravi sokolski život i rad.

Radujmo se proleću! Veselimo se uskrснуću, pesmi, cveću! Koristimo tople prolećne dane za naš rad. Spremajmo se! Jačajmo se! Učimo marljivo! Privatni i sokolski naš život neka bude pun poleta ka velikim ciljevima Sokolstva i Jugoslovenstva.

Neka je proleće pozdravljeno! Ono je simbol mladosti i života. Ono je naša radost. S prolećnom pesmom idimo napred!

Proleće će biti naš prag preko kojega stupamo u javni život i rad. Večno mladi i snažni, ponosni kao soko ptica u njenom letu!

Први оснивач Соколства, кад је почео радом на оснивању првог соколског друштва, морао је имати нешто пред очима што га је гонило на тај потхвват. Ми знамо што је Тирша водило на то. Он је видео, да његову народу прети опасност, да се једнога дана претони у нешто туђе. Било је стога потребно окупити омладину и напajaти је националним духом, говорити јој да су преци њихови били Чеси, који су се увек одупирали свим навалама својих непријатеља, и да је потребно да и они ово увек имајући на уму, чувају као највећу светињу своје национално име, обичаје, језик и све друго по чему се народи један од другог разликују.

Исти је случај био и код нас. Живели смо под туђинцем, који се трудио свим силама да из нас избије све оно што нас чини достојним имена једног народа. И верујте да би успели, само да није било часних синова који су подизали дух и кренили веру у националну слободу. Да није било тога, не би било бањалучког и других процеса на којима су страдали и животом плаћали тај свој племенити рад, којима је на срцу стајала наша будућност.

Ми до данас ни у чем нисмо одустали од ове наше програмске тачке — стварање свесних држављана. Увек, на сваком месту ми Соколи проповедамо национално јединство, братство и љубав између три једнокрвна наша племена. Узгајамо се у националном духу, а као врхунац тога свега ставили смо гесло: један народ, једна држава и једно Соколетво. Од овога не отступамо ни за један милиметар ни пред каквом силом!

Иако је сваком јасно, после каквих смо и коликих жртава дошли до овога што данас имамо, ипак и данас постоје изроди који би хтели да нас, омладину, сведу с правог пута.

Данас - сутра примићемо на наша плећа све дужности припадника слободне нације, и зато се за те дужности морамо већ сада припремити. За те дужности потпуно ћемо бити спремни, ако не отступамо од наших соколских начела. Ко једном осети у себи моћ и величину соколске науке, верујте ми, неће никада створити ништа сем доброг и конструктивног.

Нараштају драги, збиј се у редове, брат уз брата, сестра уз сестру! Напajaј се на извору лепоте, братства, љубави и слоге и не дај да на твојој души остане ма и најмања мрља онога, што ти непријатељи твоји желе да ставе као жиг издајнице рода свог! Ојачај своје тело и буди увек спреман да браниш име народа свог! Нека непријатељи устукну пред самом помишљу за ма какво нечасно дело, а сваки окушај нека се одбије од бистра погледа твога, који гледа далеко у будућност и који види само и једино велику и моћну Југославију, на чијим се највишим врховима вије застава плаве - беле - црвене боје око које се вије коло соколског братства; из чијег се, као из једног граа чује глас: »Боже правде Ти што спасе од пропасти до сад нас, чуј и отсад наше гласе и от сад нам буди спас«.

1.

Pričinja nam se veoma često, kada život gledamo kroz mutna stakla svojih ličnih raspoloženja, da je o lepoti uopšte nemoguće govoriti objektivno i kategorički. Nesvesno dolazimo do spoznaje, da je lepota relativan pojam, a to nam se dešava zbog toga što svuda u životu vidimo da ljudi isti objekat suviše često postavljaju na razne stepene u skali lepote i lepoga. Za jedne je izvestan objekat lep, drugima se taj isti objekat čini ružnim, pa tako ova različita gledanja na suštinu lepoga obrazuju u našoj refleksiji čudnu opsenu i navode nas na skroz neispravna rezonovanja o pravoj i istinskoj lepoti.

Da bismo, međutim, makar približno nazreli pravu stazu, kojom nam valja poći u traženju suštinskog elementa lepote, najbolje je da se obratimo umetnosti. Ova grana duhovnog stvaranja sasvim je blizu ispravnim shvatanjima lepote, ona u tom smislu može da nam posluži skoro kao jedini kompetentan faktor u razmišljanju o lepoti i lepome uopšte. Umetnik shvaća lepotu intuitivno, on se u stvaralačkim akcijama svoga duha ne asimilira običnim shvaćanjima lepote kod prosečnog sveta, nego on posmatra lepotu uzvišeno, umetnički, nikako kao obični smrtnik. (Zar nije i umetnik subjektivan? — Ur.)

2.

Antisten konstatuje, da je lepota neodređena linija ljudskoga karaktera, koja ide jedino za tim ciljem da čoveku dočara život boljim i lepšim, nego što on u stvari jeste; to je samo mizerna opsena našega duha — veli Antisten — koja ima konačnu svrhu u tome da nam učini život snošljivijim i lakšim, da sakrije njegove bolne i ubitačne istine i da nam takvim lažnim koloritom ne uništi volju za življenjem. Otuda — po Antistenu — dolazi da ljudi uzimaju pojam lepote onako kako se kome bolje dopada, **ali stvarna lepota uopšte ne postoji**, jer: »lepo je ono, što mi hoćemo da bude lepo...« (Antisten.)

Ovoj teoriji filozofa Antistena stavlja se nasuprot, kao jak i neoboriv argumenat, docnija bogata i ubedljiva empirija pozitivne filozofije, koja je očevidno, kroz život same prirode, dokazala da se menjaju tek elementi kroz koje se lepota u životu manifestuje, ali je sama lepota nepromenljiva, večna i neumrla; ona ne podleže nikakvim promenama, a menjaju se samo sredstva kroz koja se ona — kako rekosmo — manifestira i ukusi ljudskih raspoloženja, koji u lepoti redovito žele da nađu moralne profite za svoja duhovna nastrojenja. Pomrle su mnoge lepe žene, uništeni mnogi čarobni pejsaži u prirodi, pogubljena mnoga lepa dela, ali lepota je ipak — nasuprot svim promenama svojih eksponenata — ostala ista i jedinstvena kroz sve burne avanture ove nesretne gomile gvožđa i kamenja. Rodile su se nove lepe žene, ponikli u prirodi novi lepi pejsaži i stvorena su mnoga nova lepa umetnička dela, koja manifestuju lepotu i njenu večnu nepromenljivost potpuno i sasvim konkretno.

Antisten je, dakle, nestao u jednoj neoprostivoj zabludi svoje taštine.

3.

Rodin, francuski skulptor svetskoga glasa, objašnjava u svom delu »O lepoti« da je sve u životu lepo samo utoliko ukoliko je lep duh posmatračev(!), a to je u stvari »isto samo malo drugačije« od one Antistenove teorije o lepoti, jer i tu nam se nameće isti konačni zaključak da je lepo ono što se nama čini da je lepo. I ovakvo rezonovanje miriše na subjektivnost, te ćemo ga mi svrstati u istu vrstu zabluda u koju spada i sva Antistenova filozofija. Ružan duh, po učenju psihologije, ne može ni svet da vidi drugačije, nego samo ružno, ali to ne znači da zato nema lepote. Mi možemo svet gledati crno ili svetlo, ružno ili lepo — to ovisi o našim ličnim dispozicijama — ali one stvari, koje naša uvažena malenkost nije izvolela opaziti i konstatovati, jer nam nisu prijatne ili ne verujemo u njihov smisao na svetu, ipak su tu;

one ipak postoje i, ni malo im ne umanjuje vrednost naša indiferencija prema njima. Čudno je, međutim, kako je baš Rodin svojim skulpturama vrlo vešto i majstorski davao duboki ton one neuništive i nepromenljive lepote, lepote konkretne i jedinstvene, univerzalne lepote.

4.

Velaskvezovi genijalni crteži, u kojima redovito nalazimo tragične i odvratne ljudske spodobе, mogli bi misao subjektivnog osmatračа da zavedu na skroz neispravno rezonovanje o lepoti u umetničkom delu. Mi na tim critežima starog majstora vidimo degenerirane pigmejske figurice, koje bi budalu navele na ironičan potsmeh, a sentimentalca na jetko proklinjanje sudbine ljudske. Takve ljudske mizerabilije sa Velaskvezovih platna u Grčkoj bacali bi sa okrvavljenog Tajgeta, kao stvorove štetne za razvitak zdrave

Slavko Hotko:
„Mačice“, (lesorez)

vrste, a u Evropi današnjih dana verovatno bi ih nazivali kretenima. Pa ipak, patuljak Sebastijan iz jednog takvog Velaskvezovog rada, koji je pod bremenom svoje potrebne sudbine pretvoren u neuglednu i deformisanu ruinu života, prikazuje nam — baš tom svojom očajničkom vanjstinom — svu veličanstvenost i lepotu ljudskog bola, velike tragike i mučeništva. Patuljak Sebastijan oličenje je duboke i tragične lepote, lepote ljudskih iskušenja i patnji, koje ulaze u sudbinsku mrežu svakog čoveka.

A nema u stvari lepšeg užitka za napačenu dušu ljudsku od one lepote, koja nam ukazuje svu veličanstvenost i tragiku ove beskompromisne mučionice, koju nazivamo životom.

Zato je Velaskvez naročito omiljen umetnik, slikar velikog sveljudskog bola.

5.

Aristotel je lepotu usporedio sa spoznajom Boga, ideju lepote uzdigao je na pedestal božanstvenosti i tu joj dao svetli tron večnosti i neumrlosti. Po njemu, lepo je sve što je uzvišeno, veliko i nepogrešivo. Najuzvišeniji primer lepote jeste Bog, a ideja lepote nije drugo no ideja dobrote; dobrota je, bez dvojbe, lepa. U Bogu je jedinstvo dobrog i lepog potpuno, konstantno, apsolutno, jer iz Njega i nastaje. K Bogu žudi duša ljudska, iz Boga je nastala i Bogu se opet vraća nakon smrti fizisa — duša je ljudska, prema tome, dobra i lepa, kao što je dobar i lep njen Večni Stvoritelj. Lepota je, dakle, manifestacija apsolutnog i najvišeg bića, Boga; manifestacija Ideje u objektivnom svetu, najčistija je i najpotpunija manifestacija života i Istine. Ona je izašla iz Boga, kao što je lepa Atena izašla iz glave Zevsove i postala — boginja. Lepota je veliko božanstvo, nastalo iz božanstva; božanstvo ovog božanstva jeste alfa i omega, početak i kraj iskonskog Božanstva, koje je univerzalno, besmrtno i jedinstveno. Takva je, dakle, lepota: univerzalna, besmrtna i jedinstvena. Ove teoreme starogrčkog mudraca sledili su mnogi docniji filozofi moderne filozofije, a detaljnije su ih obradili: Kant, Fichte, Šeling i Hegel. I italijanski pisac Pavle Mantegaca, u svom delu »Mudrost života«, snažno je manifestovao gornje ideje Aristotelove i njegovih učenika.

6.

U čemu je, dakle, suština lepote? Suvišno je podvlačiti da svaka stvar i svako živo biće na ovome svetu ima svoj *raison d'être*, svoju glavnu i definitivnu svrhu u životu. Sve što postoji, dokazuje nešto; sve je nastalo zbog nečega i, prema tome, ništa nema što ne bi imalo neku misiju, što bi bilo besmisleno. Sve što nije besmisleno, stvara harmoniju, a svaka harmonija na duh ljudski deluje ugodno — dakle: sve što je harmonično ujedno je i lepo. Planetarni sistem u vaseljeni, gde su prsti ljudske taštine nemogući, čisti je ideal večne harmonije. Suština je, dakle, lepog u harmoniji, harmonija je lepa i harmonija je, napokon, oličenje besmrtne lepote.

Zakoni lepote također su nepromenljivi i večni; oni se potpuno podudaraju sa zakonima života: manifestuju univerzalnu vrednost, koja je daleko iznad monumentalne ništavosti fizičkih i materijalnih normi, koja nikada nije nastala i nikada neće nestati. Lepota nikada nije evoluirala, ona je bila uvek i vazda u svojoj suštini ista i sebi do krajnosti konzekventna; menjala su se kroz vekove ljudska shvaćanja i tumačenja prema elementima lepote — i ništa više.

7.

Sve je u prirodi veliko i značajno, sve je Ideja. U svojoj suštini celokupna Priroda lepa je i uzvišena; to je svakako vrlo važna činjenica, koja ide u prilog univerzalnoj estetici života. Duboko u svom intimnom biću naseljena nosi osnovne principe lepote i stoga — ako želimo ispravno da spoznamo svu lepotu života — potrebno je da znamo i hoćemo (više hoćemo, nego znamo!) prirodu posmatrati u nutarnjim procesima njenog življenja, treba da je shvatimo suštinski, umetnički, kantovski duboko. Lepota se ne manifestuje

samo kroz spoljašne forme objekata, koje su forme pristupačne fizičkom oku; prava lepota manje je udaljena vidicima intelektualnog, a veoma mnogo fizičkog osmatrača. Ne samo u spoljašnjim obličjima, na licu, nego i u bitnosti, na naličju prirode moramo tražiti lepotu; harmonija između lica i naličja jedina je koja nas može potpuno i objektivno uputiti u tajnu istinske lepote. Stoga prirodu treba razumeti, treba se uživeti u njen intimni život, treba je osetiti i duhom, a ne tek fizisom — treba, dakle, biti umetnik. Tako ćemo, napokon, opaziti da su duboke tajne lepoga samo umetničkoj duši toliko blizu da kroz njih — kao kroz jednu makrokozmičku prizmu nadahnuća — može objektivno osetiti, veliku ideju Večne Lepote. Onda ćemo usput i rešiti od čega dolazi da se u običnom svetu ideja lepoga na svim kontinentima i kroz sve vekove nije tumačila jedinstveno, kao što bi trebalo.

8.

Spoznajemo, napokon, da lepo u umetnosti, isto kao i u životu prirode, nije stvar naših momentalnih fizioloških ili psihičkih raspoloženja, bila ona ugodna ili ne. Spoznavajući duboke principe Večne Lepote, služeći se intuitivnim proziranjem prirode i njenih procesa, pravi umetnik ulazi neprimetno u bit večne harmonije, u život prirode vasseljene, tamo »na licu mesta« crpe duboke inspiracije za svoje umetničko delo, koje **mora biti harmonično i lepo**, jer inače nije umetničko. On prima sugestije za svoja stvaranja izvorno iz života same prirode, te tako stvorena dela jedina su koja mogu da nam dočaraju vizije o večnosti prave i istinske lepote. Majstori starih umetničkih koncepcija ostavili su rodu ljudskom briljantne tvorevine, kroz koje lepota govori izrazito i jasno o sebi samoj, ali modernističke struje i anomalne pretenzije — osim što su u suštini beskrajno haotične — udaljile su se od svoje iskonske misije da budu eksponenti lepote, pa su postali obično škraibanje i packanje (na primer: futurizam u slikarstvu i realizam u literaturi) bez ikakva smisla i tendencije.

Međutim, još veliki broj grandioznih upitnika života, koji su uzrokovani ljudskim neznanjem i duhovnom indolencijom, stoji pod velom duboke misterioznosti i metafizičkih hipoteza. Ali, u pitanju lepote, mi sebi ipak možemo dozvoliti uverenje da je lepo sve što je harmonično i što nije prolazno — lepo je, dakle, sve što je jedinstveno, originalno i besmrtno.

SPOMINU BRATA SLAVOMIRA KRATOCHVILA

ST. KOVANDA
(Prevedel M. K.)

»Usmrtilen Kratochvilova je napravila name velik dojem. Bil sem takoj od izbruha vojne dobro informiran o protičeškem in zlasti protisokolskem razpoloženju v vojaških odločilnih krogih; obsodba Kratochvilova mi je bila dokaz, da Dunaj popolnoma trga zveze z nami ter docela popušča nasilniški politiki militarističnega pangermanizma. Zato je postala Kratochvilova smrt zame eden izmed glavnih povodov za mojo dokončno protiaustrijsko odločitev.«

T. G. Masaryk.

29. novembra 1914. je poslal moravski deželni namestnik Bleyleben svojemu bratu na přerovskem okrajnem glavarstvu pohvalo (štev. 13.865 praes.) za to, da »se je s tamkajšnje energično in smotno izvedbo preiskave posrečilo pravočasno priti zločincem na sled ter jih tako hitro predati roki pravice, tako da je za veleizdajskim početjem tudi takoj sledila zaslužena kazen.

Energija, smotnost, hitrost — to so bile zares pohvale, radi katerih je moralo radostno zadrhteti srce avstrijskega birokrata! In polizanega barona, ki je bil baš v teh dneh povišan v namestniškega svetnika, ni motilo, da je za njegovo pohvalo izdihnil na dvorišču moravsko-ostravske jetnišnice plemenit človek, vneti prosvetar přerovskega naraščaja, Slavomir Kratochvil.¹ Nasprotno, bil je pripravljen, da za lep pogled od zgoraj žrtvuje Avstriji še cele desetine přerovskih občanov. In njegovi »uradniški« časti služi, da ima na 19 grobovih usmrčencev na ostravskem pokopališču Přerov levji delež, kajti nedolgo za Kratochvilom je odšel na morišče preprost občan — krojač J. Matějka, a cela vrsta drugih je le na čudežen način ušla sramotni smrti. Mestu Blahoslavovemu je bil vžgan znak veleizdajstva, prišlo je pod stalno nadzorstvo državne tajne policije, kateri je poveljeval neizprosní sovražnik Čehov novojiški sodni svetnik Machatý, ter pod ukazno moč okrajnega glavarstva, ki ni zamudilo nobene priložnosti, da pokaže, kako imajo Čehi za vojne dolžnost, pokoriti se tuji samovolji preko mej skrajnega ponižanja.

Bilo bi tu na mestu, spomniti se mnogoštevilnih krivic, ki so bile prizadete krajev-nemu tisku, dalje prepovedi proslave 50letnice smrti bivšega mestnega župana Kra-máňa, kakor tudi odjeka, ki so ga imeli veleizdajski procesi v službenem razmerju olo-mouške posadke; tako je bilo n. pr. prepovedano přerovskim in prostějovskim voja-kom — slednjim radi tamkajšnjega tudi v Moravski Ostravi usmrčenega urednika Kotka — še v jeseni 1919., da bi se sploh vozili domov.

Toda predmet te razprave je slučaj Kratochvilov in ta je sam tako bogat v po-drobnostih, da ni umestno, oddaljevati se od njega.

I.

16. novembra 1914. so bili přerovski Sokoli na seji v delniški pivovarni. Sestali so se tam, ker je bil sokolski dom že zasežen za vojaške svrhe. Ponoči ob 1/2 12. uri so se štirje izmed njih, Slavomir Kratochvil, Vojtěch Fárek, Vladimír Stejskal in Fr. Klabazna,² ustavili še v restavraciji, Kratochvil je sédel še k županu občine Polkovice na

¹ Kratochvil Slavomir se je rodil 2. januarja 1889. v Trnavi (okraj Holešov). Po-hajal je iz učiteljske rodbine. Bil je tehnični uradnik firme Heinikove v Přerovu. V Sokolu je bil vztrajen in nadarjen vaditelj. Absolviral je z odličnim uspehom vadi-teljski tečaj. Bil je tekmovalec. Nastopil je vojaško službo in po povratku od vojaštva se je v gorečem navdušenju odločil za težko vajo, pri čemer je padel s krogov ter si zlomil roko. Zato tehnično ni bil več sposoben za težje vaje in se je posvečal iz-obrazbi sokolskega naraščaja, v kateri funkciji je vztrajal vse do smrti. Zelo zaslužno je bilo njegovo delovanje v uredništvu naprednega »Přerovskega Obzora«, v katerem je urejal vedno aktualni »Sokolski pregled«.

² Fárek Vojtěch (rojen 1. 1889. v Binini pri Vel. Meziříčí) je bil tipograf. V přerovskem Sokolu se je udeleževal kot telovadec in tekmovalec. Bil je član vaditelj-skega zbora in vesten sokolski borec.

Hani Alojzu Křepelki ter poljedelcu Kařiku iz Křenovic, ki je bil v vojařki uniformi, in po razgovoru o čeřkem vprařanju je dal řupanu Křepelki protivojařki letak, ki je bil ře pred vojno natisnjen v řerovskih »Národních Novinách«.

Letak se je glasil:

»Avřtřijci smo, cesar nas kliče!
Podaj mu, ljudstvo, roko v pomoč!
Nastavi zanj možato svoje gole prři,
zapusti svoje otročiče in bolno řeno!
saj »za domovino in kralja«
moriti se sme vedno!
Tega smrtnega orořja, bruřenih bodal,
po katerih teče kri,
Bog ne obsoja,
ampak po duhovniřkih ustih ře blagoslavlja.
Avřtřijci smo, cesar nas kliče!
Opustimo notranja razračunavanja z Nemci,
zveřimo se ř njimi! Nepřijatelj od spodaj
hoče obrezuspeřiti načrte njihovih teřenj za řirjenjem.
Z milostno betico se sklanjajo sedaj k nam;
pripravljeni so, da nam dajo koncesije.
Toda ko nas veřina
za njih pade,
nam nadenejo zopet stare okove.
Avřtřijci smo, cesar nas kliče!
In baje nam hoče biti tudi hvaleřen,
če bomo — sami ře do polovice zbiti —
řli naproti nahujskanim vrřtam
z zmagovitim orořjem.
In če nas ranijo,
zdrobijo roko ali stegno,
tedaj dobimo za to
mačje zlato
s pisanim trakom na suknjo.
Avřtřijci smo, cesar nas kliče!
V smrt se moramo dati gnati zanj
in sami moriti! Zakaj? Saj ne vemo.
Gospodi se je zahotelo, igrati se vojake!
Taki gospodje
niti ne vedo,
koliko bede prenařa v svojem řivljenju reveř,
ki za njih v boju
izgubi svojo nogo
in ki mu za njo dajo — lajno.«

Te letake so tedaj Sokoli razmnořevali na lastnem hektografu ter jih razřirjali. řupan Křepelka je pokazal letak doma v vasi sosedom in ti so ga izpodbujali, naj stvar javi uradom, sicer ga bodo javili sami. Odpravil se je torej Křepelka dne 18. listopada na řerovsko okrajno glavarstvo in odtod k orořnikom, kateri so poizvedovali najprej v pivovarniřki restavraciji, in potem, ko so izmamili od natakarijev imena řlanov Sokola, ki so bili oni dan v gostilni, so te zapřli! (Natakarije so prevarili na tak nařin, da so se delali, kakor bi preiskovali ne řirjenja letakov, ampak navadno tatvino nekih zavojev; za tak slučaj se natakariji seveda niso pomiřljali imenovati řlane Sokola, vedoč, da s takim zlořinom nimajo ničesar skupnega.)

Stejskal Vladimír (rojen l. 1895. v řerovu) je bil črkostavec. Udejestvovanje Stejskalovo v řerovskem Sokolu se je ujemalo v vseh ozirih s řárkovim.

Klabazňa Frantiřek (rojen l. 1887. v řerovu) je bil asistent mestnega stavbenega urada. Ta ni bil řlan Sokola.

Po orožniškem poročilu od 18. listopada je bilo najdenih pri zaprtem Kratochvilu še 15 odtisov letaka, toda poleg tega tudi prepisa dveh ruskih manifestov s takimle besedilom:

»Ne prihajamo k vam z obljubami, kakršnih je češki narod že toliko slišal z Dunaja, nego prihajamo z dejstvi: prinašamo vam prostost in osvobojenje.

Češki narod, ki tvori skozi stoletja jez proti navalu Germanov, je bil oropan vseh pravic, katere so si pridobili njegovi predniki — zlasti od belogorske bitke stoka pod težkim tujim jarmom. Kljub temu pa se je češki narod proti volji vseh svojih tlačiteljev dvignil iz lastne moči tako, da stoji na kulturnem in gospodarskem polju na čelu vseh slovanskih narodov.

Narodu češkemu bodo vrnjene ne le pravice in dežele, ki so bile v teku stoletij zaradi nesrečnih razmer od krone odtrgane, nego tudi kri naše nesrečne slovanske veje, trpeče pod madžarskim tujim jarmom, — kot po krvi češkemu narodu najbližji narod bo pripojena češki zemlji. — 19. septembra 1914. — Aleks. Sazonov.«

»Čehi!

Z lovorom na sencih stoje bratje Rusi pred vrati vaše domovine. Prihajajo k vam ne kot neprijatelji, nego kot osvoboditelji. Baš na galiških njivah so razbili bratje Rusi vaše sponke ter so za vašo svobodo dali življenja. Zato so postali junaki dneva.

Čehi, ura slovanske slave je udarila, napočil je trenutek izpolnitve vaših sanj.«

Pri ostalih treh obdolžencih je bil osebni pregled brezuspešen. O prepisih ruskih manifestov je rekel Kratochvíl, da jih je dobil od neznanega mu moža. Orožniki omenjajo v svojem poročilu primere, v katerih so bili enako se glaseči ruski letaki najdeni v Brnu ter izražajo sum, da se popis osebe, katera jih je navadno razdajala tam, sklada z obdolženim stavbeniškim pristavom Fr. Klabažňo. Vobče so poskušali orožniki brněnski primer zvaliti na ramena obdolženih Přerovanov. Naposled pravi orožniško poročilo, da so bili vsi jetniki po 9. uri zvečer predani vojaškemu poveljstvu v Moravski Ostravi.

Orožniki so se vedli pri preiskavi zelo možato. Obdolženci so se morali sleči do golega — tako previdni so bili. Obdolženci so bili zaprti opoldne, in ves čas vse do večera je brnel telefon na okrajnem glavarstvu ter na vojaškem poveljstvu v Moravski Ostravi. Jetniki niso obedovali, tudi ko so se ob štirih popoldne oglasili za jed, niso bili uslišani. Šele ob 3/4 na 10. uro ponoči je prišel stražmojster z jetničarjem ter je dal obdolžence, spete z verigami v dvojice, odvesti na skrivaj na kolodvor, od koder so se v zaprtem kupeju pod asistenco orožnikov z nasajenimi bodali odpeljali v Ostravo.

Zaprtje štirih Přerovanov, med katerimi so bili trije vodilni člani Sokola, je povzročilo seveda mučno vznemirjenje v vrstah njihovih prijateljev. Brata Elmer in Radoušek sta razmišljala takoj drugi dan o tem, kako bi jim preskrbela zagovornika. Zvečer se je vršil ponoven sestanek nekoliko Sokolov pri Radoušku, potem pa so se sešli v pivovarni. Tu je bilo sklenjeno, da se popelje prihodnjega dne nekdo za obdolženci in da jim tam preskrbi pravnega zagovornika.

20. listopada se je nato odpeljal v Mor. Ostravo sam Radoušek. Ze na dan, ko so bili prijeti prijatelji, se je Radoušek trudil, da bi prišel z njimi in stik, in za to se je potrudil po svojem prihodu v Mor. Ostravo. Iskal je v to svrho osebno protekcijo, šel je tudi k odvetniku dr. Šavrdi, ki pa ni imel pravice zagovarjanja pred vojaškim sodiščem; ob 3. uri popoldne se je predstavil načelniku preiskovalnega sodišča. Bil mu je določen razgovor za pozneje; zato se je odločil, ko je do 5. ure čakal zastoj na novo zaslišanje, da se vrne z vlakom v Přerov. Hotel je prespati noč v Přerovu in se prihodnjega jutra zopet odpeljati v Mor. Ostravo, da bi koristil zaprtim. Sedel je v vlak, ne da bi kaj slutil. Tu pa je vstopil, preden je vlak krenil, v voz vojaški narednik in ga odvedel, vprašavši ga za njegovo ime, v pisarno, odkoder ga je uradujoči nadporočnik dal odpremiti na stražnico. Zastoj je trdil, da mora to biti pomota — ob 10. uri v noči ga je že vodila eskorta v ječo v Mor. Ostravi. Bil je zaprt v samotni celici in drugi dan zjutraj je spoznal, da so baš v celici poleg njega

štirje iskani Přerovani. Sporazumeli so se kmalu in Kratochvíl je še istega dne dosegel, da so Radouška privedli v njihovo celico.³

Zanimanje brata Radouška za obdolženega Kratochvíla je bilo prirodno. Ruske manifeste, kateri so bili najdeni pri Kratochvílu, je bil prepisal Radoušek. Zato sta se oba, čim sta se sestala, dogovorila o tem predmetu in br. Kratochvíl je sporočil Radoušku, da je pri preiskavi povedal, da so mu letaki prispeli s pošto od neznanega pošiljatelja.

Nato so potekale ure in vojaško sodišče ni odlagalo odločitve o obdolžencih. Že v nedeljo, 22. novembra, so odvedli vse štiri (br. Kratochvíla, Fárka, Stejskala in pristava Klabazno) v posebno celico, oznanivši jim, da pridejo prihodnji dan pred preki sod. V ponedeljek ob 8. uri zjutraj so šli v sodno dvorano in po tretji uri popoldne je prihitel br. Kratochvíl k okencu celice Radouškove ter mu je sporočil rezultat razprave. Vedel je, da bodo ostali trije oproščeni, o njem pa da ni bila izdana razsodba, da pa bo očitvidno kaznovan z ječo. Nato je dejal, da ne ve, ali z mesečno, četrtno, letoletno ali dolgoletno.

Pred sodišče sta bila klicana kot priči tudi ovaduh župan Křepelka in vojak Kašik. Župan je trdil, da mu je prepis antimilitarističnega letaka dal Fárek, toda sodišče je to zavrglo in namenoma zvalilo vso krivdo na Kratochvíla. Tudi ostale obdolžence so silili, naj bi pričali proti Kratochvílu. Razlog za njihovo internacijo po končani sodbi je treba iskati le v tem, da so se branili pričati tako, kakor bi bilo potrebovalo sodišče.

Nadporočnik-avditor Fischer je prvi napovedal Kratochvílu smrt s tem, da je ostalim trem, ko so šli iz sodne dvorane, čestital. Kratochvílu pa je rekel, da mu bo razsodba sporočena pozneje.

Posvetovanje vojaškega sodišča o življenju ali smrti je trajalo le kratkih 10 minut. Oznanivši Kratochvílu, da je obsojen k smrti, so ga vprašali, ali si želi duhovnika. Odbil ga je, kljub temu pa je duhovnik prišel za njim in je ostal z njim vso uro pred smrtjo.

Kratochvíl si je želel, da bi se smel posloviti od svojih prijateljev. Ugodili so mu. Po Radouška je prišel ječar posebej ter ga je odvedel k obsojenemu siromaku. Kratochvíl je bival tedaj v prostorni sobi, v kateri je bilo razen njega in njegovih 3 tovarišev še krog 25 jetnikov. Radi tega je Radoušek takoj podvzel korake, da bi jim bila odkazana sobica, v kateri bi bili sami. Duhovnik (Čeh) je šel tudi tja z njimi, toda vedel se je zelo diskretno, ne da bi se vmešaval v razgovor žalostnih prijateljev.

»Kaj je, Slavko?« je vprašal Radoušek br. Kratochvíla, ki je stal tu bled kakor papir.

»Ob štirih mi je prečital avditor razsodbo, da bom ob petih ustreljen.« je odgovoril Kratochvíl. »Hotel sem se od vas posloviti, toda trajalo je skoro pol ure, preden so vas našli; preostaja le še kratek čas.«

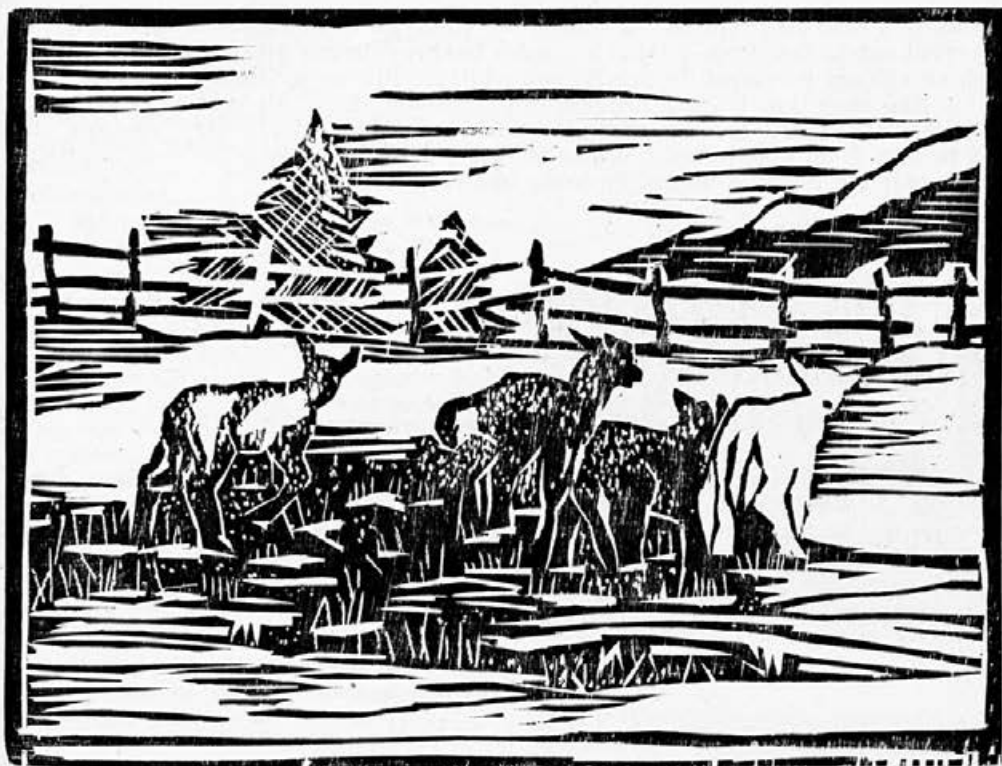
Hotel se je pismeno posloviti od staršev, toda dali mu niso niti črnila niti peresa, dasi je Radoušek to nujno zahteval za Kratochvíla.

³ Radoušek František se je rodil 17. marca 1869. v Přerovu; znan založnik. Bil je navdušen član přerovskega Sokola in njegov praporščak.

(Dalje prihodnjič)

Kad more bijesno udara ...

Slavo Hotko: „Pomladna idila“ (lesorez)

PROLJEĆE

S. SVOBODA
Z a g r e b

Ponovo se budi priroda: sa žuborom bujnoga potoka, radosnim cvrkutom veselih pjevica, pjesmom vesele dječice. Povjetarac se više ne poigrava žuto-crvenim suhim lišćem po putevima i drvodredima, već radosno trepeti i poigrava se zelenim listićima na divno procvalom drveću. Sva se priroda budi. Čovjek sam osjeća to novo doba, koje je vanjskim promjenama preporodilo čovjekovu dušu.

Ali čovjek u gradu nije u stanju da vidi i osjeti pravo proljeće kao što ga vide oni u manjim gradovima i na selu. I ja se rado sjećam proljeća u našoj divnoj Boki.

Prošli su oni sumorni burni dani, kada smo u kabini nijemo slušali kako se bijesni elemenat baca preko pramca našeg broda, kada su okolna brda upravo upadala u oko svojom golinom. Sve je to prošlo i čovjek osjeća nove snage, novu volju za rad. Sama priroda mu to daje. I živo se sjećam kako smo radosno stajali na palubi našega broda, kako smo bez riječi promatrali novu okolinu. U moru mirnom kao ulje ogledala su se zelena brda na lijepom sunčanom danu i nama se činilo da i naš brod brže sječe vodu našeg mirnog zaliva, kao da i na njega djeluje to novo doba. Isto tako u rano smo jutro pohlepno udisali svjež mirisavi zrak, dok sas je obasjavalo još bakreno crveno tek izlazeće sunce. Naš je brod veselo sjekao more i zlatne kapljice rasprskavale su se na sve strane u stotine boja. Čamci koji su od rane zore

ribarili veselo su se ljuljali na našim valovima, po krmi smo ostavljali svijetlo crveni zapjenjeni trag. I tako je prošlo bezbroj divnih proljetnih dana. Rado ih se sjećam i uviđam da ih više neće biti... Bili su to lijepi dani...

Evo nam još jednog proljeća, opet divnih dana, ali geslo neka nam i dalje bude, raditi i raditi. Proljeće neka nam dade više volje. Nastojte da u novom dobu budete bolji, radite što više, da naše korisno djelovanje pored nas osjete i drugi, a mnogi da budu zadovoljni.

SILVIJU S. KRANJČEVIĆU IN MEMORIAM

ISMET A. TABAKOVIĆ,
S a r a j e v o

(Prilikom 30-godišnjice od pjesnikove smrti 1908—1938)

Tri decenija prohujala su nad mramornom grobnicom velikog pjesničkog duha Silvija S. Kranjčevića. Tri decenija besposleni biografi traže po bibliotekama i preklapaju veoma čudne, a često i veoma netaktične hipoteze o životu i stvaralačkom duhu ovog velikog pjesnika. Dok jedni »misle« da je Kranjčević destruktivan i negativan pjesnik, drugi dokazuju duboku socijalnu i optimističku liniju u djelima velikog Silvija. A pjesnik, kao da je slutio da će se kojekakvi neuki ljudi petljati u pitanje njegova srca, napisao je ove gvozdene riječi:

»A za mnom se čuje porugljiva jeka:
Pesimisto glupi, ne ima ti lijeka!«

U stvari: Kranjčević je, prije svega, bio frapantno iskren. Suviše smion u svojim konstatacijama, suviše grozan u analiziranjima društvenog organizma od prije tri decenija. Kada bi Kranjčević živio danas, njegova bi poezija bila potresni krik, velika kletva velikog pjesničkog srca.

Gledajući tako hrabro istini u lice, Kranjčević je — doduše — zabrazdio u nekim svojim djelima u duboki pesimizam. Taj pesimizam bio je spontan i otvoren, to je bila istinska slika pjesnikovih osjećanja u izvjesnim teškim prilikama u životu. Bilo je kritičara, koji su Kranjčevićev pesimizam tumačili kao utjecaj Šopenhauerove literature na njega. Mi znamo, iz objektivnih biografija o Kranjčeviću, da on Šopenhaueru uopće nikada nije ni čitao.

Njegovoj prirodi, koja nije cinična i hladna, nikada nisu mogli konvenirati mračni i zakučasti labirinti Šopenhauerove filozofije. Kranjčević i Šopenhauer možda imaju na izvjesnim mjestima svoga djela po koju zajedničku nijansu, ali glavna razlika među njima leži u tome, što je Šopenhauer bio filozof pakosti i prezira, a Kranjčević pjesnik srca i ljubavi. Ko mrzi, taj ne ljubi — ko ljubi, taj ne mrzi. Šopenhauer je mrzio, a Kranjčević je ljubio — i tu se oni sasvim razilaze.

Na nježnu i poštenu dušu Kranjčevićevu, na dušu koja je znala samo za ljubav i istinu, ostavila je duboke tragove i muzika. Betovenova »Sonata patetička«, koja je puna boli i krikova, imala je na Silvija snažan i presudan utjecaj. Slušajući sumorne akorde tog veličanstvenog muzičkog djela, Silvije je u mislima odlazio u velike vasijske daljine, iz kojih su se razvijale njegove najmisaonije pjesme.

Silvije je bio iskren čovjek, osjećajan pjesnik i dubok mislilac.

Zanimljivo je spomenuti da Kranjčevićeva privatna biblioteka nije obilovala djelima iz lirske poezije, ali zato knjige filozofske, dramske i geografske sadržine bile su glavni elemenat te biblioteke. Kranjčević je naročito rado čitao Dostojevskog, Gogolja i Ibsena. Volio je engleske i njemačke romanopisce, a od filozofa rado je čitao Darvina, Vunda i Kanta. Njegovi »nepoćudni« (da se poslužimo Ničeovim izrazom) bili su baš Niče i Šopenhauer, za koje su mnogi pisci mislili da su inspirisali Kranjčevića. Od domaćih pisaca volio je Šenou, Jakšića, Vukelića, Radičevića i Zmaja.

Jedina dva lirska pjesnika, kojima se Kranjčević divio, bili su Hajne i Gete.

Konačna linija cjelokupnog Kranjčevićovog stvaranja mogla bi se sažeti u ovu uzvišenu formulu:

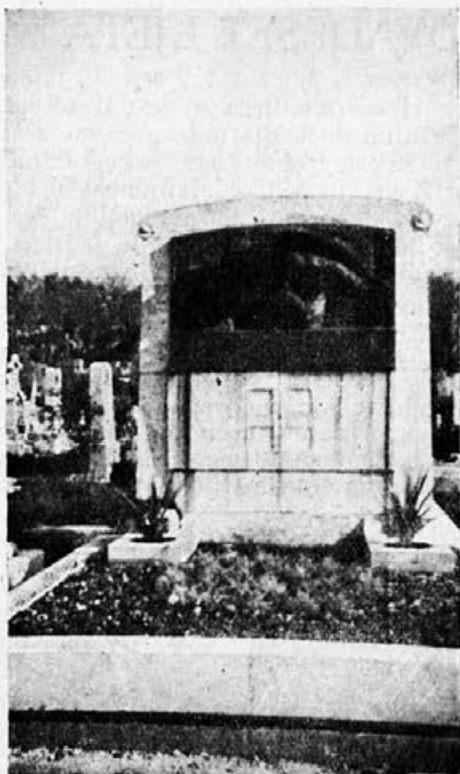
Vjera u vječne ideale, vjera u moć kulture, vjera u snagu i budućnost našeg ujedinjenog naroda, vjera u slogu, vjera u pravdu, vjera u istinu, vjera u bratstvo, vjera u život.

Bez bojazni da ćemo se prevariti, možemo s ponosom konstatovati da Silvija S. Kranjčević pretstavlja svijetlo i časno poglavlje u našoj literaturi.

Njegov literarni portre nemoguće je dati sasvim jasno u ovo par kratkih redaka. O Kranjčeviću su do danas napisane mnogobrojne i razne studije na svim evropskim jezicima.

I danas, poslije tri decenija, neka naša misao krene onamo, nad onu mramornu ploču na sarajevskom groblju i neka još jednom Silvije S. Kranjčević na naša usta izgovori živu i vječnu istinu jedne svoje divne poeme:

»Pa ruš'te se stari zidi, miri davne.
U srcu nam nove kule niču slavne —
I svemu će suden-danak jednom doći.
SVIEST NARODA NE ĆE MRIJETI,
NE ĆE PROĆI!«

Grobница Silvije S. Kranjčevića u Sarajevu

IZGUBLJENO CVIJEĆE

VIDOSLAV ŠITUM,
S a r a j e v o

Hteo sam poći novim putevima, u novi život, pun nadanja, pun sreće.
Na horizontu se je radalo sunce, a s njime dan i proljeće, koje je trebalo da mi donese zadovoljstvo i mir.

U slobodnoj sam prirodi, na čistom gorskom vazduhu, tražio sam i htjeo da uzberem koji svježiji cvijetak, čija bi ljepota i slatki opojni miris uništili sjetu, koja je ispunila moju dušu.

Ali, došao sam prekasno! Nalazio sam samo otrgnute, uvele, pogažene cvijetove, koje su duševni pigmeji uništili, uživajući u njihovome plaču, njihovoj boli, njihovim mukama.

I dugo, dugo sam tada gorko plakao nad svojom sudbinom, nad sudbinom šarenih svijetova, koji su trunuli.

Malodušni ljudi nisu razumjeli moju tugu, moj bol! Njihov razum nije mogao da shvati, kako neki čovjek plače za onim, što za njih nema vrijednosti i što su oni svojim rukama uništili. Oni su me ismijali, prezreli su me zbog mojih osjećaja.

Od toga dana moje je srce postalo tvrdo, okrutno, bez truna samilosti. Patio sam i tiho polagano venuo, kao i oni izgubljeni cvijetovi u prirodi.

Postao sam putnik, koji vječno luta, traži nešto što je izgubio, a što moguće nikada više neće naći.

Dva desetljeća to jest dvadeset godina navršće se ove godine od više važnijih događaja naše nedavne a slavne istorije. Da ne spominjemo proboj solunskog fronta i istorijske zaključke Hrvatskog sabora i Narodnog vijeća u Zagrebu, Velike Narodne skupštine na Cetinju i t. d., dovoljno nam je samo spomenuti, da ove godine sva Jugoslavija, svi Jugosloveni od Triglava do Balkana, od Subotice do Jadrana, proslavljaju dvadesetogodišnjicu našega ujedinjenja, ostvarenja davnašnjeg sna najvećih sinova našega naroda, kada je na dan Prvog decembra izvršen najveći akt naše istorije otkada postoji Slovenski Jug, to jest kada je blaženopočivši Viteški Kralj Aleksandar Prvi proklamovao ujedinjenje svih Slovenaca, Hrvata i Srba u zajedničku državu, kojoj je deset godina kasnije dao ime Jugoslavija, ime željeno i slavljeno od naših velikih umova, od stvaralaca našeg jedinstva. To je ime, koje je mnogim patnicima u tuđinskim zatvorima ulivalo nade i snage, s kojim su na ustima umirali heroji naše Otadžbine, ne bojeći se ni pod vješalima i pred pušćanim cijevima kliknuti posljednim riječima: Živila Jugoslavija!

Eto, rođenje te Jugoslavije, te majke naše i potomaka naših, ovu dvadesetogodišnjicu njenog stvaranja proslavićemo na vidan i manifestacioni način ove godine. Sva Jugoslavija se sprema da što svečanije proslavi ovu godišnjicu. Neće biti grada ni sela gdje ne bude proslave ove dvadesetogodišnjice. A napose svečano proslavićemo tu dvadesetogodišnjicu mi Sokoli, koji i onako slavimo Prvi decembar kao najveći sokolski praznik. Sve naše sile uložićemo da ta proslava bude što ljepša.

Da proslavimo tu dvadesetogodišnjicu pripomoći će nam i naš dragi »Sokolić«, koji također ove godine slavi dvadesetogodišnjicu svog izlaženja. Biće to ujedno proslava ne samo našeg naraštaja već i svih Sokola koji su »Sokolić« zavolili još kao naraštajci da ga više ne ostave. Ko pogleda u dvadeset godišta našeg svečara naći će tu toliko sokolskog blaga, da će biti zadovoljan i srećan što imamo takav list.

Zato, braćo, spremajmo se za proslavu našeg ujedinjenja.

Slavko Hotko:
»Zvončiki« (lesorez)

(Nadaljevanje)

Na planino.

Mrzlo zimsko jutro. V dolini je še somrak, vrhove pa še obseva z rožnatim sijajem sonce, ki je pravkar pokukalo izza grebenov na vzhodu. Potok Skočilnik je ob obeh bregovih debelo zamrznjen. Le v sredini diha prosojno meglico, ki se dviga in kot nežen pajčolan širi nad dolino. Drevje ob potoku je pokrito z zimskim cvetjem. Tu pa tam se utrne veja in tisoč ledenih iglic se usuje na tla.

Preko »Dolge brvi« stopa smučar. Težek oprtnik ga tišči k tlom, a vendar speši korake, da pride čimprej v območje gozda onstran brvi. Ko stopa pod prvimi globoko sklonjenimi vejami, udari s smučkami obnje in širok slap ivja se mu vsuje za vrat.

»Zaspanca preganja«, se veselo zasmeejo trije fantje za drevesi. Potem stopijo na pot in mu sežejo drug za drugim v roko. Za pogovor ni časa. Hiteti morajo, da pridejo čim više, dokler drži sren. Ko se bo začelo udirati, bodo morali navezati smučke in vzpon bo dosti težavnejši.

Brez besede krene Janez prvi naprej. Za njim Slavko, potem France in zadnji Milan. Previdno se umikajo vejam, da ne prožijo ivja. Janez stopa enakomerno. Niti enkrat se ne ozre nazaj. Slavku se spočetka zdi, da hodi prepočasi, ves čas je Janezu tik za petami, potem ga začne nenadno zmagovati. Oprtnik mu postane neznansko težek in v noge mu lega utrujenost.

»Samo trenutek postojim,« si misli, »potem bo že spet šlo. Malo postoji. Zdi se mu, da je nabral novih moči, požene se za Janezom, a ko ga doide, mora zopet upehan postati. Ko se to parkrat ponovi, spozna, da je s svojimi močmi pri kraju. Doma je trdno sklenil, da bo molče prenašal vse težave, samo da ne bi imel Janez vzroka godrnjati nad njim. A sedaj! Šele dobro uro hodijo in ne more nikamor več. Tako hudo mu postane, da bi se najraje razjokal nad samim seboj. Ze hoče zaklicati Janezu, naj postoji samo za minuto, dve, da za trenutek odloži oprtnik in malo sede, ko se gozd nenadoma zredči. Janez postane, zapiči smučke v sneg in jih začne razvezovati. Ves blažen se požene Slavko do njega ter vrže smučke in oprtnik v sneg. Ko prideta še France in Milan, reče Janez:

»Tako, sedaj bomo navezali smučke na vrvico in jih vlekli za seboj. Bo lažje«, se zasmee proti Slavku. Slavko mu vrne pogled poln hvalečnosti. Zazdi se mu, da Janez vse ve, kako je z njim, da pa je dober in bo že skrbel zanj. Zdajci se začuti varnega v Janezovi družbi in življenje mu je spet lepo.

Janez je vtaknil konec vrvice skozi luknjico na rilčku ene smučke, potem še druge, napravil vozle in si konec 4–5 m dolge vrvice privezal za pas.

»Smo gotovi«, je povprašal in pogledal po tovariših. »Tale megla, ki se je sedaj dvignila iz doline, je kar dobrodošla. Upam, da sega precej visoko in do koder je megla, bo držal sren.« Stopil je par korakov v breg, nato pa se je še enkrat obrnil k Slavku in mu rekel:

»Ti, tovariš, ne hodi več tako kot do sedaj. Ne zaletavaj se, hodi enakomerno in zapri usta!«

Janez stopa naprej, Slavko se trudi, da ostane v vedno isti razdalji za njim. Nič drugega ne misli kot samo to, kako bo stopil, da bo porabil čim manj moči. Spočetka je težko, najraje bi na vsa usta zajel zraka v pljuča, oprtnik ga neznosno reže v ramena, še smučke, ki jih vleče za seboj, so mu v napoto. Potem se začne ta občutek izgubljati, pozabi da hodi, pozabi, da težko nosi, misli mu zablodijo kdo ve kam in občuti se neizmerno lahkega in sproščenega. Ko pridejo na plano in se Janez ozre ter nasmehne, je Slavku na mah tako veselo pri srcu, da bi zavriskal. Najbrž prevzema isti občutek Milana in Franceta, ki hodita precej zadaj vstric in se glasno pomenkujeta.

Svet se izpreminja. Čas hodijo strmo navkreber, čas po ozkem robu ali pa se spuščajo navzdol, da jih smučke prehitevajo. Sneg ne škriplje več pod čevlji, stopnje so vedno globlje. Megla postaja redkejša in redkejša, kedaj pa kedaj vidijo nad seboj modro nebo. Ko zapazijo na rebri nasproti na pol podrtn senik, se Janezu prvič udre noga globoko v sneg.

»Ravno prav smo prišli«, pravi Janez. »Do senika, koder bomo počivali, še pride-mo, potem bo pa treba navezati smučke«.

Vedno pogostejše se jim udara, čeprav hodijo na vso moč rahlo in se delajo lahke. Par korakov pred senikom se mahoma posveti, ostanki megle se trgajo in izgi-njajo: v oči se jim zareže oster blesket milijonov snežnih biserov.

Opoldanska tišina. Štiriperesna dete-ljica je potolažila glad in plegla na deske pred senikom. Kako prijetno prodira son-čna toplota skozi obleko. A Janez ne pusti, da bi slekli srajce. »Počakajte, vsaka stvar ob svojem času. Preveč bi vas prevzelo!« Spočetka hrupni in veseli postajajo vedno bolj tihi. Dremež lega na oči. Blažen mir vsenaokrog uspava, le kaplje, padajoče enakomerno od strehe, pojo monotono me-lodijo.

Prvi se prebudi Janez in pogleda na sonce. »Čas bo. Še dobri dve uri imamo do koč v Tihi dolini in v tej dobi se hitro stemni.« Nastavi roko pod kap, nalovi va-njo vode in jo zlije Milanu na nos. V trenutku so vsi pokonci.

»Navežite vrvice pod smučke, da si olajšamo vzpon, ki je pred nami,« de Ja-nez, ko si navija vrvco okrog smučke.

Za senikom se začenja strmina. Janez ne gre naravnost navzgor, ampak prečno do roba, koder se breg prelomi na drugo stran, potem se obrne nazaj in jih vodi v dolgih položnih ključih navzgor. Pot je naporna, ker se smučke globoko vdirajo v sneg. Drugi gre že laže, zadnja dva pa prav lagodno stopata po izgaženi smučini. Pogosto se menjavajo. Prvi stopi vstran, da gredo vsi mimo njega in se jim kot zadnji priključi. Slavku se zdi neumno izgubljeni čas s takimi dolgimi ovinki, zato poskuša zastaviti bolj strmo in v kratkih ključih dospeti čim više, a se hitro upeha. Osramočen pusti tovariše naprej. Spozna, da bo že vse tako prav, kot dela Janez, zato ga začne pozorneje opazovati. Vidi, da ne dviga smučk, ampak drsi z njimi, da dela dolge korake, da je močno nagnjen naprej, da na hudih strminah vzame zgornjo palico iz petlje in jo prime niže. Slavko začne posnemati Janeza, gib za gibom, in spozna, da sedaj veliko lažje hodi in porabi mnogo manj moči. Le obrati mu delajo še vedno velike preglavice. Nikakor ne more dvigniti smučke tako visoko, da bi jo postavil v novo smer, ne da bi zadel z njo v breg. Opazuje Janeza in vidi, kako dela obrate s hitrim zamahom. Prvi poizkus se mu kar dobro obnese, — glej, saj to je prava igrača vse skupaj. Le na večji strmini mu obrat ne uspe in ne uspe. Vselej se postavi na roke v sneg. — Janez je na strmini ravno pred obratom. — »He, glej ga, saj ta se obrača od brega, ne k bregu!«

»Ha, ha, Janez, ti si pa tič«, se zasmee in tudi Janezu gre na smeh, ko vidi njegov zadovoljni obraz.

»Nič zato, če se izgubi pol metra višine, naporno pa le ni in veliko hitreje se opravi«, omeni Janez.

»Sem te pogruntal, kaj«, sije Slavku iz oči, Janezove pa odobravajo: »Dobro, dobro, le tako naprej!«

Urno se jim odseda pot. Slavku se zdi, da bi lahko hodil še ure in ure. Malo pod vrhom zavijejo okrog hriba. Na drugi strani se jim odpre obširen razgled. Pro-strano valovito dolino zapira tam zadaj pobočje mogočnega Velikega Glavinca. Na eni strani se dolina dvigne na visoko planoto, na drugi strani pa se raztezajo obronki

Velikega Glavinca v zajetnem polkrogu od severa proti jugu in njih gladka, s snegom zalita pobočja obkrožajo Tiho dolino. Sredi doline stoji na vzpetini koč, komaj vidna, skoro do slemena v snegu.

Veselo prasketa ogenj na ognjišču sredi koč. Janez topi v veliki posodi sneg, da si skuhamo čaj. Milan, France in Slavko praznijo oprtnike in zlagajo svoje stvari na police, ki jih jim je naredil Janez. Smučke so morali lepo očistiti snega in jih postaviti na določeno mesto. Janez je strog. Hoče, da je v koči red in vsaka stvar na svojem prostoru.

Zunaj postaja vedno hladnejše, temni se, na robu strehe rasto ledene sveče.

»Naši mislijo, da sedajle že sedim za obloženo mizo pri teti v mestu«, pravi Milan.

»In naši, da grem gotovo še nocoj z bratom v kino«, meni France.

»Pri nas pa ne morejo drugega misliti, kot da sem pri vama in da se mi dobro godi, kar je, bogme, tudi res, samo v višini bo nekaj razlike«, de veselo Slavko.

»A jaz bom tisti, ki bo vsega kriv, tisti, ki je vas zapeljeval, tisti, ki bo za vse odgovoren, ko pridejo vaše laži na dan«, zagodrnja Janez.

»Kaj si ti rekel materi, kam greš«, ga povpraša France.

»Po pravici sem ji povedal, da grem sem gori in naj nikomur tega ne pripoveduje. Njej ne morem lagati!«

Molče srebljejo vroči čaj. Nekoliko so jih zadele Janezove besede.

»Končno se oglasi Milan, in pravi: »Kaj hočeš, če drugače ne gre! Da bi sedaj pravili doma, kam gremo, nas ne bi pustili nikamor izpod strehe; ko se vrnemo, bo pa vse v redu, tudi če zvedo, kje smo bili!«

Prijetna toplota puhti od ognjišča, utrujenost lega na oči. Drug za drugim zlezejo pod odeje, zadnji leže Janez in pogasi luč. Kmalu zavlada v koči tišina, le globoko dihanje se čuje. Žerjavica na ognjišču ugaša, skozi okence lije luna v koč svojo medlo svetlobo. Širna snežena pokrajina zunaj je mirna in pokojna, vsa negibna kot začarana, le luna vesla čez nebo kot dobrohotni stražar, ki kroti nemirne in divje vetrove, naj nocoj mirujejo in ne motijo tistih štirih drobnih bitij v oni igrački tam sredi sneženega morja v njihovih brezskrbnih sanjah.

(Dalje prih.)

SOKO PALIM ZA OTADŽBINU

MILAN J. FLANJAK,
konj. narednik, Zagreb

Dela su Vam velika i trajna,
Kao večnost... Ceo svet se divi...
Slava Vam je kao sunce sjajna,
I ona će večito da živi.

Cela prošlost podvige tolake,
Kao što su Vaši, ne zapamti,
Nit, pobeđe Vaše svetolike
Istorija pre Vas ikada pamti:

Vi ste oni koji, ko titani,
Mru u znaku najčudnije sreće;
Vi ste divi, brižno izbirani
Kroz vekove za delo najveće:

Dani behu veliki al' teški,
I najviše Vi ste tada dali;
Dičnog Roda sinovi viteški,
Za svoju ste Otadžbinu pali.

Slava Vam!... Vi oslobodiste
Naše zemlje i sve roblje tužno,
Vi naš narod sav ujediniste
I Kosovo osvetiste tužno.

MOLITVA

FERDO PAVEŠIĆ,
Sarajevo

Čempresi vitki na lahoru blagom
Uvijaju grane uz lagani šum...
Valovi Jadrana pevaju balade,
A srca su naša prepuna nade,
Ječi od pesme dolina i hum...
Misli nam hrle ka Tvorcu dragom.

Oh, kako si moćan, dobar i jak,
Jedini Tvoće Vaseljene sjajne...
U Tvojoj su ruci sve želje i čežnje,
Gvozdene boli i beskrajne težnje
Ove Planete, tužne i očajne...
Sitnosti naše Ti velik si znak.

Luta po svetu Nepravda svuda,
A krikovi teški lome se i ruše...
Vekovne patnje uništavaju ljude
I kletve im Pakla okrutno sude,
Još reke še krvi poljima puše...
Umiri taj bes, moja Te moli Gruda.

PROLJETNA SONATA

ISMET A. TABAKOVIĆ,
S a r a j e v o

Nema više zime, mraza više nema,
Na buđenje novo priroda se sprema.

Već su stigle laste i slavuji poju
O životu i veselju pjesmu svoju.

Procvjetala gora zamirio je gaj,
Sjeti i žalosti sumorni dođe kraj.

Potočić žubori i ševice male
Podigle su glave, pa se raspjevale.

A nebo se plavi i sunašće grije,
A ljubica suze radosnice lije.

Nov se život budi, nova cvjeta radost,
U grudima ljudi sada slute mladost.

Topli zefir šumi preko r'jeke bučne,
Pa se čuju gorom pjesme milozvučne.

Nema više zime, proljeće se budi,
Radosti su pune moje srećne grudi.

Sada patnje, boli ne kidaju mene,
Ah, kako mi danas ljepše sjaju zjene.

Oj, proljeće bajno, biseru života,
Prepuno si divnih čari i divota.

Pred tvojim se licem gube boli, tuga,
Ti za naše duše blistava si duga.

Oj, proljeće, zdravo, to je pozdrav moj,
Iskren i veseo kao slavuja poj.

A kad jednom dođe kraj životu mome,
Ja pjevaću i tad sjaju proljetnome.

Pjevaću mu pjesmu o čaru života,
I sonatu nježnu besmrtnih divota.

Pjevaću mu pjesme i tihe balade
O proljetnoj sreći buđenja i nade.

Oj, proljeće, ZDRAVO, ja te, eto, zdravim;
Vječno da nam blistaš, ja te tako slavim.

На гробу Твоме — слике Твоје драге,
Мученичког тела, неумрлог духа;
Коло с болним срцем Соколови гледе,
Ко увели цветак рузмарина суха.

Кунемо се Теби, наш Соколе сиви,
Теби Краљу ком се цео свијет диви;
Твом јунаштву, витештву и слави,
Којом златну круну Ти на главу стави.

Кунемо се Теби, да ћемо Ти знати,
Испунит жељу, коју си нам дао —
У последњем часу, кад на пољу части,
Твој је живот слатко за јединство пао.

Твој аманет свети до задњег даха,
Љубићемо свесно изнад свега свога;
Са витешким духом соколског узмаха,
Уз благослов Вишњег милостивог Бога.

Бранићемо нашу Домовину личну,
Пролићемо за њу и крв своју личну;
И не дамо ником да разори ово:
Наше с муком свито гнездо Соколово.

Спавај, Краљу, мирно, Мучениче живи,
Са вером и надом у прегнућа наша;
Соколи ће Твоји, ко лавовски дивни —
Сва витешка дела сачувати Ваша.

СЛОБОДИ

Др. В. В. РАШИЋ,
Београд

Слобода мила, Ти тражиш људе
По целој земљи 'давно и свуде!
И они Тебе! Па кад ће Тебе
Срести, познати... Тебе и себе?!

Одавно летиш, Слободо мила,
На Твоја лака, лагана крила
И часом дигнеш духове младе
Па чак и старе препуне наде!

И кад се копља добро полеме
Свако Те вуче себи и своме
Да Те од мила одене боље
И лепша будеш н'о шар'но поље!

Или Те болну, преболну тако
Уведе лепо тихо и лако
У сами музеј, — светлиник стари,
Где се чувају све старе ствари.

А ту, крај Тебе, антике саме:
Кврге, окови и посред таме
Блистају бисте подземних дика
И страшних слика од оклопника!

Па ипак, ипак, Слободо мила,
Увек си добром на срцу била
И волимо Те! Јер с нама страдаш
И с нама само јадаш се, јадан!

Али свако зло траје за кратко!
И за то доцне пада нам слатко:
Кад преболимо несреће своје
И уживамо доброте Твоје!

Слобода мила и данас важиш,
Људи Те траже и Ти њих тражиш;
Наша си наша! Ми смо са Тобом
Пред целим светом и самим Богом!

А кад људи буд' схватили Тебе
И своје време и сами себе?!
Кад сви отворе срдашца своја
И у њих уђеш, — Слобода моја!

У чистом срцу као у храму,
Осете Тебе, светињу саму:
Да отуд' светлиш часна и чиста
К'о света душа Исуса Христа!

BEZIMENI POD SNEGOM

FERDO PAVEŠIĆ,
S a r a j e v o

Svi oni, koji su bili u mojem gradu,
gde vala Miljacke sapiru legije bola;
svi oni jasno se sećaju i dobro znadu
za mistiku granitnog lava i njegova dela.

Milioni krstova, milion bolova i patnji,
divizije Bezimenih, velike herojske žrtve;
beskonačna kolona mrtvačkih pratnji
i granitni lav što čuva Bezimene mrtve.

A danas je na njihove grobove puste
pao čisti i mimozni sneg sa neba;
sišle su nečujno večernje magle guste,
a pašćad gladna alejama traži hleba...

Dolina smrti u belini čistoj tone
kao nevesta mlada u sanjama svojim;
sa jednoga tornja zvonovi pomoć zvone,
a ja — »suludi poeta« — nemo u tami stojim.

Granitni lav u belini kristala snežnih
već godinama tako održava mrtvu stražu;
tek katkad samo trgne se iz snova nežnih
i zaplače tužno... Tako nam legende kažu.

Bezimeni pod snegom i noćas tako snevaju
svoj vekovni san pod senkom granitnog lava;
negde u daljini olujne munje žarko sevaju
i nose Vaseljenom veliki krik: »Slava im,
slava!«

XX. LJETA

JOSO MATEŠIĆ,
Generalski Stol

Dvadeseto ljeto
već je otpočelo,
da »Sokolić« ide
u grad i u selo.

Svakoga mjeseca
on nas posjećuje
i Sokole mlade,
uči, savjetuje.

Sokoli u njemu
pjesme, članke pišu,
i sokolski život
svojim perom rišu.

V'jek on širi naše
ideale prave,
ne tražeći nikad
koristi ni slave.

Dvadeseto ljeto
častan pos'o radi,
u dušama mladim
divno sjenu sadi.

Njemu nek je zato
od svih čitatelja
ponajljepša hvala
uz sto dobrih želja.

Nek i dalje bude
što nam je i sada,
zahvalna su njemu
naša srca mlada.

Ogledalo naše
i naša je dika,
života je našeg
najvjernija slika.

MIŠKOVE POČITNICE

K. ROSENSTEIN,
Jesenice

(Dalje)

20.

Utrujen od napornega učenja je Miško nekaj dni počival. Z Janezkom sta se hodila vsak dan kopat v reko, a ne k tolmunu, kamor so hodili Miškovi tovariši, temveč na nekoliko nižje mesto, kjer se je kopala mestna gospoda. Miško si je na tihem obljubil, da se ne bo več družil s prejšnjimi tovariši in da bo raje hodil sam, ko ne bo več Janezka. Zavest, da je srečno izvršil izpit, ga je tako povzdignila, da se je čutil vzvišenega nad dečki, ki so mu dolga leta bili zvesti tovariši in so ga spremljali na vseh njegovih dobrih in slabih potih. Na vsak način je hotel narediti križ čez preteklost in pozabiti neumnosti, ki jih je uganjal, in postati nov človek, podoben Janezku in drugim dobrim dečkom. Nič več ni hotel imeti popravnega izpita. Zakaj bi bil vedno med zadnjimi, si je mislil, ko bi lahko bil med najboljšimi učenci! Tako je zatrjeval samemu sebi in Janezku, čeprav je vedel, da mu srce drugače narekuje. To je govorila le pamet, pomešana z napuhom, a globoko v srcu se je oglašal stari Miško, ki si je želel prostosti, ne pa suženjske podločnosti razumu, ki je za nekaj časa zavladal nad njim. Čutil je, da se ne bo mogel več dalje časa premagovati, kajti notranji glas ga je neprenehoma klical nazaj med vesele tovariše, nazaj v »tabore«, ki je že dalje časa sameval v Ločju. Čutil je, da bo takoj po Janezkovem odhodu postal zopet oni stari poredni Miško, da bo zopet pozabil knjige in s starimi tovariši pričel živeti prejšnje življenje, polno prigod in najrazličnejših neumnosti. Ta glas je bil še popolnoma šibak, ker ga je ovladovala zdrava pamet in spoznanje, do katerega se je dokopal Miško takrat, ko se je v čebelnjaku odločil prekiniti staro življenje in pričeti novo. A Miško je čutil, da postaja ta glas vedno močnejši, zato ga je skušal zatreti še v kali, čeprav se mu ni posrečilo. Z vso silo se je oklepjal Janezka, ki je znal neverjetno ublažiti borbo v njegovi duši. Janezek je slutil, da se borita v Miškovi notranjosti dve struji: dobra in slaba, in kadar je videl, da postaja prijatelj zamišljen, se je hitro spomnil, kako novo igro, ali ga je peljal na kratek izprehod, kjer mu je pravil, kakšno je življenje v večjem mestu, kar je Miška posebno zanimalo. Janezek je bil bolj umerjene narave, ni mu bilo za prigode in pustolovščine, imel je dober čut za presojanje sončnih in senčnih strani. Sprevidel je, da bi Mišku stara družba samo škodila, zato mu je pomagal v borbi, ki jo je Miško pričel sam, a je bil zanjo očitno preslab.

Teden dni po izpitu je prišel Logar k dečkoma in jima rekel, naj se pripravita na odhod, namreč na planino. Dečka sta radostno sprejela to vest in pričela pripravljati vse potrebno za na pot. Logar je imel na planini, tri ure daleč od mesta, lično leseno hišico, v katero so hodili v počitnicah na letovanje sorodniki ali znanci iz mesta, ki jim jo je Logar ljubeznivo dajal na razpolago. Letos slučajno ni bilo nikogar, zato se je Logar namenil, da pojde sam za nekaj dni tja gori in da popravi, kar se je morda pozimi ali spomladi pokvarilo pri hišici. Povabil je tudi študenta Feliksa, ki mu je že prej obljubil, da ga vzame s seboj na planino. Tako so se tisto popoldne odpravili na pot Logar, študent Feliks in oba dečka, dobro založeni z živili,

ki jih je okusno in obilno pripravila Logarica. Pot je bila nekaj časa strma, nato se je pa položno vzpenjala. Logar je sopihal: bilo se je bati, da bo dečka pred njim poglaval v zrak. Po treh urah zmerne hoje so dospeli na obširno ravnino, poraslo z visoko travo, sredi katere je stala nizka, na pogled zelo lična hišica. S pročeljem je bila obrnjena proti severozapadu, v ozadju se je razprostiral obširen gozd, ki je bil tudi Logarjev. Nedaleč od lesenjače je pa izpod velike skale žuborel na dan studenček in se valil vzdolž ravnice, nato se pa izgubljal v dolino.

Ko so se naši znanzi nekoliko odpočili in se naužili krasnega razgleda po bližnjem pogorju, iznad katerega se je mogočno dvigal v višave očak Triglav, jim je Logar razkazal hišico, ki je bila tudi znotraj kaj lepo urejena. Imela je kuhinjo, shrambo, sobo in še dve sobici v podstrešju. Študent Feliks, ki si je nadel nalogo, da bo navzočim krajšal čas z neprestanim besedičenjem, ni mogel dovolj pohvaliti lepe lege, krasne zunanosti hišice in njene vzorne notranjosti. Govoril je, kot bi navil gramofon, hvalil na vse načine in pri tem znal tako raznetiti gospodarjevo častiželjnost, da se je Logarju na obrazu videlo, kako mu prija tolika porcija pohvale, čeprav je na gosto zamahoval z roko in zatrjeval, da to vse skupaj nič ni in da bi znal kdo drugi vse bolje urediti. Dečka sta bila izmučena od naporne hoje, zato sta mirno sedela na travi in si ogledovala vabljivo okolico. Miško ni videl v vsem tem gorskem paradižu nič posebnega. Znan mu je bil kraj, večkrat je bil že tu in okolico, zelene gozdove, nekoliko niže ležeče pastirske koče in gorske velikane je kar tako ogledoval, ker je videl, da Janezek z očmi naravnost požira vse to razkošje. Medtem se je zmračilo. Nebo se je na vzhodu vedno bolj temnilo in zvezde so postajale številnejše. Na zapadu je rdečkasta zarja obrobila gorske vrhove in zlatila bele oblačke, ki so se lepo pomikali preko neba. Iz pastirskih koč so se valili oblački dima, od daleč se je slišalo zvončkanje živine, ki so jo pastirji s kričanjem poganjali v lesene staje. Pastirice so prenašale polne golide mleka in zdaj pa zdaj je zavriskal razposajen pastir, da je odmevalo skozi temni gozd. Na zapadu je izginila rdeča zarja, tisočero zvezd je pokrilo nebo, trava se je orosila, nad zemljo se je zgrnila noč.

Hlad je pregnal našo družbo v hišico ali kočo, kot jo je nazival Logar. Po večerji, ki jo je Logar že pripravljeno razdelil iz ogromnega nahrbtnika, so utrujeni zaspali na udobnih ležiščih.

Drugo jutro se je Logar lotil popravljanja in popraviljanja koč. Tu je bilo treba kaj pritrditi, tam dati drugo desko, na strehi je bila luknja, dimnik je bil pokvarjen, na kratko povedano, Logar je imel ves dan dosti dela, pri čemer mu je pridno pomagal študent Feliks. Ta je skakal sem in tja, govoril, da bi si bil že davno jezik zbrusil, če bi ga imel iz železa, tu in tam malo prijel za kako stvar in se ves čas potil in vzdihoval, kot bi se mučil z najtežavnejšim opravkom.

Dečka sta šla v gozd in nekaj časa obirala borovnice. Pa se jima je kmalu zdel ta posel predolgočasen in šla sta gledat k pastirskim kočam, ki so stale nekoliko niže od Logarjeve. Miško je bil zelo razposajen, skakal je okoli, se prekopicaval in vriskal. Tudi Janezek je bil vesel, a vseeno se mu je zdelo Miškovo početje neumno.

HOTRO SI.

»Poglej, Miško, koliko krav se pase na tem travniku«, se je obrnil k prijatelju, da bi ga malo pomiril.

»Saj to niso krave,« se je na ves glas zasmel Miško, »to so vendar biki. Krave so tam na onem zagrajenem pašniku. Biki so zelo hudi. Ali hočeš, da jih malo podražim? Boš videl, kako bodo noreli.«

»Ne, ne smeš jih dražiti,« ga je skoro prosil Janezek, »lahko te kateri pobode, pa boš imel. Najbolje bo, da jih pustiš na miru.«

»Kaj še! Ne bodo ti storili nič hudega. Za ograjo stopi, tamle, kjer je drevo, in glej, kaj bom storil.« Miško je narahlo potisnil Janezka stran, kot bi hotel reči: »Le pojdi proč, saj si taka mevža, ki si ničesar ne upa.«

Janezek je žalosten stopil korak nazaj k ograji in s strahom opazoval Miška, kako se je počasi bližal velikim in močnim bikom, ki so mirno mulili travo. Ko je bil oddaljen še deset korakov od njih, se je obrnil, kot bi hotel videti, če ima prosto pot za umik. Nato je stisnil zobe in spustil iz ust glas, podoben brenčanju komarjev: zzzz. Ko je to nekolikokrat ponovil, se je počasi obrnil velik in star bik, dvignil rep, pobesil glavo in divje pogledal okoli sebe.

Janezek se je hudo ustrašil, hitro skočil preko ploču in izza debelega drevesa zakričal Mišku:

»Beži, Miško, hitro, da te ne pobode.«

Miško je videl, da so se pričeli obračati tudi drugi biti in z dvignjenimi rep počasi korakali proti njemu. Vedel je, da je skrajni čas, da jo popiha. Zadenjski se je pričel umikati. Ko je z rokami otipal ograjo, je še enkrat stisnil zobe: zzzz... nato pa skočil preko ograje in stopil za drevo, ki je stalo ne daleč od Janezkovega. Bil je že skrajni čas. Biki so začeli divje skakati sem in tja, zakajali so se v ograjo in sunkovito sopli. Popolnoma so podivjali.

Miško je gledal divjanje bikov in se smehljal. Igra se mu je zdela zelo imenitna. Ponosno se je obrnil k Janezku in rekel:

»Ali si videl, kako se dajo razdražiti biki? To ni lahka stvar. Le poglej jih, kako divjajo. Vsak ni za to.«

Janezek je bil skoro jezen nad početjem svojega tovariša in obrnil se je k njemu:

»Sedaj se lahko smeješ, ki si na varnem. Kaj pa, če bi bili biki prej podivjali, preden si bil preko ograje, ali če bi se ti bilo spotaknilo in bi bil padel. Pomečkali bi te bili in te nabodli na rogove. Da moreš biti tako poreden!«

Miško je že skoro pozabil obljubo, ki jo je dal samemu sebi, in veselo mu je odgovoril:

»Kaj bi se sedaj jezil, ko je vse dobro. Bil sem že v večjih nevarnostih, pa sem jo dobro izpeljal, kako bi potem ne ušel velikim in nerodnim bikom.«

»Zopet si postal ravno tak kot včasih«, mu je očital Janezek. »Samo to gledaš, kje bi kako neumnost naredil. Ali še veš, kaj si mi obljubljal in govoril, da se boš popolnoma predruščil. Zdaj pa uganjaš take bedarije.«

Mišku je bilo nerodno, da ga je Janezek spomnil na obljubo, ki jo je nevede prelomil. A tega mu ni zameril, ker je vedel, da mu hoče le dobro, zato mu je odvrnil:

»Ne smeš biti hud, če sem včasih malo poreden. Nekoliko zabave mora biti. Tu smo na planini in naju nihče ne vidi. V mestu bi kaj takega prav gotovo ne storil. Poslej se bom tudi na planini pametneje obnašal, lahko mi verjameš.«

Janezek se je pomiril in skoro bi se bil še smejal Miškovi porednosti. Biki so še vedno divjali po travniku, zato sta morala narediti velik ovinek po gozdu, da sta brez nevarnosti prišla do koče.

Več dni so ostali na planini. Ko je Logar opravil vse delo okoli koče, se je predal lenarjenju. Student Feliks je pa neprenehoma vlekel iz žepa liste papirja in pisal, kar se je zdelo Mišku silno neumno. Na planino so prišli vendar počivat, ne pa da bi se še s pisarjenjem ukvarjal. Vsako popoldne so

po kosilu naredili kratek izprehod po gozdu in po drugi poti so se vselej vračali h koči. Lahko bi delali lepe izlete na bližnje planine, a se nikomur ni ljubilo. Dečka sta sama skrbela za zabavo, dočim sta Logar in študent Feliks imela svoje pomenke, ki so se večinoma sukali okoli slabih časov ali okoli politike. Feliks je prišel včasih tudi na tuje in domače pesnike ali pisatelje, na dolgo in široko je govoril o njih Logarju, ki je imel o teh stvareh presneto malo pojma in bi bil mnogo raje videl, da bi se pogovarjala o vinu in o njegovih cenah.

Miško je med tem časom naredil še eno budalost, za katero ga je oče skoro nagradil s palico. Neki kravi je odvezal zvonce pri vratu in ga ji privezal na rep. Janezek mu je branil, a Miško si ni dal nič dopovedati. Silno ga je zabavalo, ko je videl, kako dirja krava sem in tja, opleta z repom, da jo tepe zvonce po bokih, kar še bolj povečava njen strah. A smola je hotela, da je ravno tedaj prišel mimo oče in vprašal, kdo je to storil. Miško mu je rdeč kot rak priznal svojo krivdo. Hudo ga je pogledal oče in malo je manjkalo, da ga ni pošteno naklestil. Poklical je pastirja in mu povedal, kaj je storil Miško. Pastir je rekel, da ni nič posebnega in da so mu mestni paglavci že dostikrat kaj hujšega naredili. V odškodnino za trud, da je kravi odvezal zvonce na repu in jo pomiril, je dal Logar pastirju zavojček tobaka, kar ga je spravilo v tako dobro voljo, da jih je povabil s seboj v kočo in jim postregel s sirom in kislim mlekom. Miško si je kar čestital k dvojnemu uspehu. Tako srečno se je le malokdaj končalo pri očetu, da bi mu odpustil kar na lepem. Da bi pa za to dobil še nagrado — zelo je namreč ljubil kislo mleko — to se mu do sedaj še ni pripetilo, čeprav je že naredil lepo številce najrazličnejših pobalinstev.

Zdravi, sveži in dobre volje so se po nekoliko dneh prijetnega bivanja v planinah namerili proti domu. Težko so zapuščali ta mirni kotiček, kjer so užili toliko prijetnih uric, težko jim je bilo zapustiti čisti zrak, ki so ga tu vdihavali, težko so se ločili od pastirjev, od ljubke hišice na planini, od vsega, kajti vsega tega ni v ozki zaprašeni dolini, med črnimi, sajastimi dimniki in med visokimi mestnimi hišami, kamor so se vračali.

(Dalje prih.)

KAKO PROLAZI MOJ ŽIVOT

GOJKO JAKOVČEV,
B e t i n a

Kroz san čujem kako me netko budi. Pogledam bolje oko sebe. Nada mnom se nadvila moja majka. Budi me. Ustaj, sinko, treba ići na rad. Sunce će skoro izaći. Sinoć si se opet dugo zadržao u sokolani, kao da ne znaš, da treba i danas opet raditi. Protarem snene oči, skočim iz kreveta i počinjem da se oblačim. Iza umivanja, odvežbam svoje proste vježbe i onda trčeći u brod, kojim ću se sa svojom braćom i susjedima prevesti na drugu stranu, preko mora, gdje u primorskom kršu imamo nešto obradive zemlje, koju treba kopati. Vozeći se u brodu, snažno upirući u vesla, brod klizi po ravnoj morskoj površini, ostavljajući za sobom široku pjenušavu brazdu. Iza pola sata veslanja pristaje brod uz drugu obalu, odakle s motikom na ramenu idemo na rad. U večer, kada se nakon napornog rada vraćamo umorni kući, na stolu nam je majka već priredila spremljenu večeru. Iza umivanja i večere odlazim u sokolanu, na vježbu. Često se tako skupimo svi naraštajci te se iza svršenih vježbi prihvatimo tamburica. Veseli akordi tamburice ubrzo nas raspolože, te katkada ostanemo u sokolani do ponoći iako je bio radni dan. Ali katkada se desi da smo tako umorni od dnevnog posla, da nemamo volje ni za tambure ni vježbe. Ali tada jedan od nas uzme »Sokolsku prosvetu« ili kalendar »Sokolska njiva« te iz njih čita razne dopise braće Sokola. Iza čitanja obično raspravljamo o onome što je jedan pročitao. Ostanemo još kratko vrijeme u sokolani i tada jedan drugome zaželimo laku noć, jer sutra je opet radni dan.

je znak našeg duhovnog i državnog jedinstva, koji u našim dušama izazivlje osobiti sveti osjećaj. Himna je naša najsvetija narodna pjesma u kojoj slušajući je osjećamo svu radost i sav bol našeg jedinstvenog naroda. Himna je predana zajednička molitva našeg naroda onom Bogu, kojemu su vijekovima stizali uzdasi i zvukovi okova ovoga naroda. Naša je himna srdačna molitva Bogu pravde i milosti, da očuva ovu našu dragu domovinu, za koju smo uvijek spremni razviti bojnu zastavu i umrijeti za nju i za njezinog ljubljenog jugoslovenskog Kralja.

VEČER V PLANINAH

VIDA PEZDIR,
Ljubljana

Sonce je zapadalo. Vračali smo se h kočii. Iz daljave je prihajalo prijetno zvonkljanje kravjih zvoncev. Zrla sem v ožarjene vrhove in v srcu mi je bilo tako svečano.

Na neki skali sem zagledala dečka. Majhen je bil — morda deset let star — a obraz mu je bil tako resen, da sem nehote splezala na strmo skalo in ga prišla za kuštravo glavico. Pogledal me je s svojimi velikimi temnorjavimi očmi in pokazal na ožarjene vrhove.

Spustila sem njegovo glavico in vzkliknila:

»Divno je!«

Široko me je pogledal in resno dejal:

»Ne vem, kaj je to — divno!«

»Divno, to je, ako je kakšna stvar silno lepa in planine so lepe!«

»Ne samo lepe, ni besede, ki bi mogla povedati, kako krasne so planine!«

»Imaš rad planine?« sem ga čez čas vprašala.

»Bolj kot vse na svetu!« je vzkliknil navdušeno, kajti staršev nimam več!«

Ta hip sem vzljubila bosega pastirčka — Šimovega Lenka.

»Zbogom!« mi je dejal in hitro — kakor gams splezal s skale in stekel na pašnik, kjer je tako prijetno zvonkljalo.

Gledala sem za njim, nato pa razprostrla roke proti ožarjenim vrhovom, kakor bi hotela prikleniti nase vso to veličastno planinsko lepoto.

Od nekje je prihajal glas gosli, ki je še poživil moje navdušenje. Zdelo se mi je, da pojejo črni, nevarni prepadi, da pojejo sneženi vrhovi, da poje vsa planina.

PRAVILNIK

za dodeljivanje medalje »dobrom strelcu«
članovima streljačkih otseka društava — četa
Saveza Sokola Kraljevine Jugoslavije

Gospodin Ministar vojske i mornarice
sa Đ. Br. 3122 od 23 februara 1938 godine
propisao je sledeće:

»Na osnovi Ukaza Đ. Br. 947 od 26 ja-
nuara 1938 godine (Službeni vojni list Br. 5
strana 155 i 156) propisuje se sledeći

PRAVILNIK

za dodeljivanje medalje »dobrom strelcu«
članovima streljačkih društava Streljač-
kog Saveza Kraljevine Jugoslavije i stre-
ljačkih otseka društava — četa Saveza So-
kola Kraljevine Jugoslavije.

1. Svaki član gore pomenutih organi-
zacija ima pravo na dodeljivanje medalje
»dobrom strelcu« ako ispuni uslove:

a) Ako je najmanje 2 godine član ovih
organizacija.

b) Ako je svake godine vršio gađanja
predviđena tač. c). Ova gađanja za članove
pod a) neće se zahtevati u toku 1938 god.

c) Da je u toku jedne kalendarske go-
dine izvršio gađanja na strelištu, gađanja
predviđena programom školskih gađanja
od rednog broja 1 do 5 zaključno (obra-
zac II) Nastave za gađanje puškom (kara-
binom), puškomitraljezom, automatskim pi-
štoljem i ručnim i pušanim bombama i
ako ispuni uslove predviđene za ova gađa-
nja. Za dokaz da je dotični član izvršio
ova gađanja služi njegova streljačka knji-
žica, u kojoj su ubeležena ova gađanja.
Svako gađanje mora da bude i overeno od
lica, određenog da prisustvuje ovom ga-
đanju.

Isto tako ova gađanja moraju se uno-
siti i u dnevnik gađanja.

Streljačka knjižica obrasca je po na-
stavi za gađanje, a dnevnik gađanja obras-
ca IV takođe nastave za gađanje.

d) Ako, posle gađanja pod a) i ispunje-
nih uslova, izvrši nagradno gađanje shodno
tač. 530 i 531 nastave za gađanje puškom

i t. d. i ako na tom gađanju dobije naj-
manji zbir krugova od 80, a u prisustvu
određene komisije od najmanje tri člana
od gore pomenutih organizacija.

2. Medalju »dobrom strelcu« odliko-
vani imaju pravo nositi u svima prilikama.

3. Pored medalje »dobrom strelcu« od-
likovani dobijaju i diplome izdate od svo-
jih Saveza. Diplome imaju biti slične iz-
date za vojnička odlikovanja.

4. Imena odlikovanih štampaće se u
Streljačkom glasniku, odnosno Sokolskom
glasniku.

5. Svaka organizovana streljačka dru-
žina Streljačkog Saveza Kraljevine Jugo-
slavije i streljački otek društva — čete
Saveza Sokola Kraljevine Jugoslavije ima
pravo na dole označeni broj medalja »do-
brom strelcu«:

2 medalje, ako ima 20 članova;

3 medalje, ako ima 21 do 50 članova;

5 medalja, ako ima 51 do 100 članova;

7 medalja, ako ima 101 do 150 članova;

10 medalja, ako ima 151 do 200 članova;

15 medalja, ako ima preko 201 člana.

Pravo na dobijanje ovih medalja imaju
gore pomenute organizacije, ako njihovi
članovi ispune uslove iz tač. 1.

6. Ako članovi gore pomenutih organi-
zacija ne ispune uslove po tač. 1 ovog Pra-
vilnika, predviđeni broj medalja »dobrom
strelcu« dodeljen po tač. 5 neće se iskori-
stiti, već onoliki, za koliko se ispune tra-
ženi uslovi od strane članova. Preostali
broj ostaće za sledeću godinu i u toliko
manje trebovati.

7. Broj odlikovanih u toku jedne go-
dine slaće ovom Ministarstvu Savezi naj-
dalje do 25 novembra svake godine sa sle-
dećim rubrikama: redni broj, koliko je od-
likovano u pojedinim drušinama odnosno
društvima — četama, oblasti odnosno župi.

8. Trebovanja za potreban broj meda-
lja »dobrom strelcu« po tač. 5 i 6 ovog
Pravilnika će slati Savezi ovom Ministar-
stvu do 1 decembra svake godine za sle-
deću kalendarsku godinu. Izuzetno za 1938
godinu poslati do 1 septembra ove godine.

Trebovanja slati grupisana po vojnim okruzima sa sledećim rubrikama: tekući broj, družina odnosno društvo — četa, srez, banovina, oblast odnosno župa, koliko članova ima, koliko sleduje, koliko ima, koliko nedostaje, primedba.

Na osnovi dobivenih trebovanja, trebovani broj medalja sa spiskovima poslaće se vojnim okruzima, koji će gore pomenutim organizacijama odmah predati.

9. Imena odlikovanih Savezi će uvoditi u naročito za to ustrojene spiskove, a sa rubrikama iz tač. 7 ovog Pravilnika.

10. Za štampanje obrazaca, dnevnika, streljačkih knjižica i diploma Savezi mogu koristiti i štamparsku radionicu ovog Ministarstva, a po ceni koja se odredi.

11. U mestima gde postoje vojna strelišta napred pomenute organizacije mogu ih koristiti za gađanja u dane kada ih ne upotrebljavaju vojne vlasti, no s tim, da se članovi moraju na strelištu upravljati po uputima vojnih vlasti. Osiguranje strelišta, postavljanje bojnih meta i pokazivanje pogodaka vršiće vojne vlasti, gde ih ima.

Ministar vojske i mornarice,
armijski deneral,

Ljub. M. Marić s. r.

(Ovaj Pravilnik oštampan je u Službenom vojnom listu br. 7 na str. 245—247 za 1938 god.)

Dostavlja se prednji Pravilnik svima bratskim sokolskim jedinicama radi znanja. Radi sprovođenja u život prednjeg Pravilnika propisao se specijalan Pravilnik i uput od strane Streljačkog oteka ovog načelnikstva.

Načelnikstvo Saveza SKJ
— Streljački otek —

Renata Tirš

(Na godišnjicu smrti velike pobornice Sokolstva)

Dne 22 februara ove godine navršilo se godinu dana od smrti velike pobornice Sokolstva sestre Renate Tirš, koja je ostavila veliku prazninu u dušama ne samo njenih najbližih i prijatelja, nego u dušama sviju nas Sokola.

Pokojnica je bila istaknuta predstavnicama slavenskog Sokola i češkoslovačkog naroda. Ona je bila žena osnivača Sokola brata dr. Miroslava Tirša i slovila je kao velika pobornica sokolskog pokreta i pokreta preporoda češkoslovačkog naroda.

Ovu veliku ženu vezalo je porijeklo uz Sokolstvo, jer je njen otac brat Jindrih

Figner bio prvi starješina Praškog Sokola, a osim toga i brak u koji je stupila s bratom dr. Miroslavom Tiršom 28 avgusta 1872 godine.

Sestra Renata od svoje mladosti, pa sve do smrti, bila je tvrda u vjeri i stajala čvrsto uz Sokolstvo čuvajući njegove tekovine, koje joj ostaviše u amanet njen plemeniti i dobri otac i muž.

Za svoje sokolske, nacionalne i književne zasluge odlikovali su je Čehoslovaci medaljom za oslobođenje i Jugoslaveni ordenom sv. Save. Osim toga promovirana je za časnog doktora na filozofskom fakultetu u Pragu.

Medu njenim književnim radovima naročito se ističe veliko djelo: »Miroslav Tirš — njegova ličnost i rad«.

Sestra Renata Tirš poslije duge i velike borbe zatvorila je za uvijek svoje umorne oči i preselila se u vječnost, srećna što je doživjela i vidjela kako su se velike ideje njenog muža i oca ostvarile i proširile među slovanskim narodima, te se manifestovalo slavensko bratstvo.

Kao velika Sokolica bila je plemenita. Pored urođene otmjenosti kod pokojnice sestre bile su usredotočene sve one osobine, kojima se odlikuje kulturna žena. Iz njene sokolske duše zračila je čovječna saosjećajnost prema bližnjima, a naročito prema sirotinji. U općim pogledima na život, imala je inače ljubav prema svojoj domovini, Sokolstvu i pravičnosti.

Ovoj velikoj i plemenitoj pokojnici neka je vječita hvala i trajan spomen među nama.

Ismet A. Tabaković.

Sletska scena na svesokolskom sletu u Pragu. Izvršni odbor svesokolskog sleta između mnogih poslatih predloga odlučio se konačno za jednu scenu pod imenom »Izgraditi i čuvati«. Osnovna misao ove scene jeste pregled prvih 20 godina češkoslovačke samostalnosti. Scena hoće da pokaže, kako je Sokolstvo sudelovalo na izgradnji Republike; sem toga hoće ona da dokaže da Tirševa sokolska misao čak i posle 70 godina nije baš ništa izgubila na svojoj vrednosti i aktuelnosti. U toj sceni sarađivaće oko 3000 Sokola.

Sokolski film u Antverpenu u Belgiji. Počasni predstelnik severne flamske telovežbačke župe održao je nedavno predavanje o Češkoslovačkoj i o Sokolu te je tom zgodom prikazan film o IX sokolskom sletu.

Moji vtisi na mladinskih smučarskih tekmah župe Kranj v Podnartu 13. februarja

Določen sem bil za vodnika dece, ki se je udeležila teh tekem. Zbor je bil določen ob poli 6. uri zjutraj pred postajo in pet minut pred odhodom našega vlaka so bili vsi na svojem mestu. Vstopili smo v vlak in napolnili do zadnjega kotička nalašč za smučarje pripravljeni voz. Ob razgovorih o smučanju nas je vlak peljal, da nam je čas minul hitro, skoraj prehitro. Na postajah smo z radostjo pozdravljali na novo vstopajoče tekmovalce, vsakega je zanimalo, koliko nas bo.

Sprevodnik je zaklical — Podnart! V najlepšem redu brez prerivanja smo izstopili. Pred vlakom se je nabrala prava vojska smučarjev. Vsi zadovoljni, nasmejani smo hiteli proti sokolskemu domu ter odložili smuči.

Ker je bilo med tekmovalci več šolske mladine, smo sklenili, da pojdemo k maši. V dvojicah korakajoč se je pomikala dolga kolona naših mladih po cesti, ki pelje v deset minut oddaljeno vasico Ovišje. Po maši je bil zbor vseh tekmovalcev ob železniški progi, na lepem vznožju hriba, ki se položno dviga. V lepih besedah je predsednik mladinskega odseka, br. Horvat, poudaril pomen današnjih tekem. Sledila so zadnja navodila, razdelitev tekmovalnih števil, nato pa se je odpravila vsa armada na nastopna mesta. Tudi jaz sem krenil za deco po progi, ki je bila dolga 1 km. Vila se je po ravnem, nato padec, nekaj likov, nato pa smuk, lahek vzpon, potem pa v smuku še kakih 50 m po ravnini na cilj.

Na nastopnem mestu je bilo že vse nestrpno. Točno ob poli 10. uri je smuknil prvi tekmovalec v dolino in sicer na 500 m. Videti je bilo, da hočejo biti vsi prvi. V polminutnih presledkih, ki je trajalo skoraj eno uro, je bilo tekmovalstvo dece na 500 m končano. Isto progno pa je imela ženska deca od 9—14 let.

Po 15 min. odmora se je pričela tekma dece na 1000 m. Pri teh se je moglo opaziti že mnogo več znanja in tudi korajže. Vsa se krepko počene s palicami, zavoj, smuk, preskok preko potoka, nato tek, vzpon — smuk — liki in zopet tek proti cilju. Naraščajnice od 14—16 let so imele isto progno. Vsi tekmovalci in tekmovalke so dospeli na cilj brez najmanjše nezgode.

Nekoliko oddaljeno od skakalnice je bil cilj naraščaja na 2 km in 5 km. Vsi so

pokazali najboljšo voljo ter dosegli lepe uspehe.

Nestrpno je bilo pričakovanje za tekmo v skokih na skakalnici na 30 m. Od 50 prijavljenih so nastopili vsi. Med njimi se je moglo opaziti nekaj zares pravih skakalcev, ki bodo kos mnogo večjim skakalnicam, kot je bila ta, katero so ta dan preizkusili. Padcev je bilo razmeroma malo. Najdaljšo daljavo je dosegel br. Bukovnik, ki je tudi stilno bil najboljši in zadivil vse navzoče.

Po končanih tekmah je razglasil župni načelnik br. Beznik izid nastopa. Mladina je vzklkala svojemu kralju in domovini. Po širni okolici Podnarta pa je odjeknila: Le naprej...

Vlak je prisopihal. Množica sokolske mladine je vstopila. Tudi naša skupina je zasedla svoja mesta.

Stal sem na hodniku in se zamislil: Oh, bilo je res lepo danes, tako še ne na nobeni tekmi. Krasno zimsko vreme, sonce, sneg, vse, prav vse takšno, kot mora biti. Niti ene nezgode. Tekmovalcev pa 317 — udeležba, kakršne dosedaj še ni bilo na nobeni tekmi, pa jo naj priredi ne vem kakšna organizacija. Vtisi, ki sem jih doživel, so nepozabni in tako globoki, da jih ni mogoče popisati. Meni, in tako tudi vsakemu izmed vas, ki ste bili na teh tekmah, ostane vse, kar ste doživeli, trajno v spominu.

(J. Burnik, Jesenice.)

Rad u našoj sokolani S. d. Betina

Naše Sokolsko društvo priredilo je u nedelju 28 II svoju zabavu. Kao prva tačka programa bio je pozdrav jugoslavenskoj zastavi. Iza toga nastupila su muška deca, uz pratnju tamburaškog zbora sa svojom simboličkom prostom vežbom »U red!« od brata Momčilovića. Onda je jedan naraštaj izdeklamirao »Pozdrav domovini« od P. Preradovića, da iza toga nastupi muški naraštaj u svojim prostim vežbama. Njihova gola telesa, živo izvajanje vežbi i elastično okretanje, ubrali su od gledalaca buru odobravanja. Tada su naraštaji davali šaljivi pozorišni komad od I. Turgenjeva »Bez prebijene pare«. Njime su toliko nasmijali gledaoce, da su ih molili, da još jednom komad ponove. Kao zadnja tačka rasporeda bio je nastup ženske dece u prostim vežbama. Nastupile su u svojim slikovitim narodnim nošnjama, te su i one pobrale zasluženi aplauz. Nakon toga bila je deklamacija »U redove bratske«. Zabava je završila plesom.

Draga braćo naraštajci, nemojte se nikad pokolebati u sokolskoj veri, već sitnim, ali ustrajnim radom napred, napred i uvek napred. Naša će misao pobediti.

G. Jakovčev, Betina.

Dubinski rekord gnjurača. Kod opita s jednom novom gnjuračkom spremom na italijanskom brodu »Titan« u Speciji postignuta je s pritegom dubina 250 m. Jedan gnjurač je u toj spremi uspeo da zagnjuri 200 m duboko. Do sada je bio dubinski rekord 150 m.

Učenici kao izumitelji. U pojedinim okružjima u Lenjingradu uređeni su tehnički laboratoriji (radionice) u kojima uveče, posle svršetka nastave, učenici nastoje da ostvare svoje tehničke zamisli. Učenici su tamo načinili n. pr. automatski top, delomično automatsku spravu za punjenje staklenica i slično. Na izložbi radova mladih izumitelja, koja je nedavno priređena u Lenjingradu, izložilo je svoje izume preko 200 učenika.

Otkriveno novo nebesko telo. Jedan opservatorij (zvezdarnica) u Americi otkrio je zvezdu koja je hiljadu puta veća od sunca; dobila je ime »Epsilon Aurigae«. Promer ove zvezde 20 puta je veći nego udaljenost sunca od zemlje, a temperatura joj iznosi 1000 stupnjeva. 1899 god. pokušali su naučnjaci prvi put ustanoviti ovu zvezdu: tek sada je uspeo da je tačno otkriju pomoću infracrvene fotografije koja je osetljiva za gotovo nevidljive zrake.

Aeroplan izgubio motor u vazduhu. Jedan belgijski prometni aeroplan izgubio je na pruži Brisel—Antwerpen u letu iznenada jedan motor. Putnike je obuzela strava kad su videli motor kako pada. Aeroplan je počeo kolebati, ali je pilotu ipak uspeo da pristane bez nesreće.

Komarci — naši neprijatelji. Ženke komaraca su one naše neprijateljice koje nas za letnjih večeri i noći ubadaju te nam piju krv, dok se mužjaci miroljubivo zadovoljavaju bilinskim sokovima. Za isisavanje krvi ženke imaju duga, tanka rila. Komarci se razlikuju od mnogih drugih kukaca po tome što imaju samo jedan par krila, dok je drugi par jedva označen. Krnjasta krila su ona koja prouzrokuju svojim titranjem onaj značajni glas, kojim nam se javljaju kad nam se približuju. Poznajemo tri skupine komaraca koji sišu krv, to su domaći, šumski i livadski komarci. Sve tri skupine razvijaju se samo u stojećim ili vrlo sporo

tekućim vodama. Predeli, gde bivaju poplave, močvarne livade i t. d., glavna su gnezda komaraca, a tih životinja ima najviše upravo u onim godinama, kada se reke razliju po poljima. Ženka iznese mnogo stotina jaja na površinu vode, iz njih se izlegu ličinke, koje se preobraze u čaure, iz čaura se razviju za dva tri dana komarci. Ceo razvitak traje 15 do 23 dana. Za vreme leta mogu da se razviju četiri pokolenja komaraca, a ako je vreme stalno toplo i vlažno, pače i šest pokolenja. Izračunali su, da može iz jedne same ženke u četiri pokolenja nastati 200 miliona komaraca, među njima ima polovica krvožednih ženki. Komarci se, kao što je poznato, pojavljuju u mraku, najnesnosniji su za vreme večernjeg i jutarnjeg rumenila, a ne miruju ni u noći. Preko dana beže od svetla u šumski hlad, pod lišće, u jame i tamne kutove soba i staja. Svojim rilcima probodu ženke čoveku koju žilu ispod kože te se napiju krvi pomoću svoga sisaćeg aparata. Ovu krv onda probavljaju dva tri dana, nove se krvi napiju opet istom onda, pošto su staru probavili. Svojim obodima mogu komarci, naročito ako se pojavljuju u velikim množinama, čoveku ili životinji dosadivati do krajnosti. Onaj maleni gubitak krvi čovek bi konačno još podnosio, ali kod uboda dolazi u ranu uvek malo komarčeve slinje i posledica toga jeste da stane silno svrbeti koža. Nakon više uboda pojavljuju se često otekline, a gdekad dosta opasno otrovanje krvi. Najgori su ubodi na očnim kaptima i gornjim usnicama.

Ima raznih načina borbe protiv komaraca. Pre svega valja ukloniti sve nepotrebne bare, ribnjake, močvare i slično, kammo legu ženke svoja jaja. Ženki moraju se u tamnim prostorijama, naročito u podrumima, uništiti sve ženke koje tamo zimuju. Leti valja utamaniti što više ličinaka i čaura. U tu svrhu upotrebljavaju se razna ulja, koja se uliju na površinu vode, gde žive ličinke i čaure. Ulje, petrolej, nafta i t. d. rašire se brzo u tankoj naslazi preko površine vode. Ako se ličinke i čaure svojim otvorima za disanje dodirnu ove naslage, prodre u njih više ili manje ove tekućine i životinje uginu, jer ne mogu više da dišu. Važne saradnice u tom boju su mnoge domaće vrste riba koje se hrane jajima, ličinkama i čaurama komaraca; i patke unište mnogo nerazvijenih životinja. Šišmiš pohvata ogromne množine komaraca. U Americi grade gde ima komaraca naročite kule za šišmiše.

Svaki dan 109 mrtvih kod prometnih nesreća u USA. Američka statistika nesreća pokazuje da je strahovito porastao broj smrtnih nesreća, a naročito kod saobraćaja. U 1937 god. zabilježeno je kod nesreća sviju vrsta 106.000 ljudi. Broj smrtnih nesreća u kućanstvu iznosio je 32.000 ljudi, što je posledica mehanizacije i elektrifikacije u kućanstvima. Kod saobraćajnih nesreća poginulo je u Ujedinjenim Država 1937 godine, prema 1925 godini, za 62 postotka više ljudi, svega 39.700. Svaki dan nastrada prema tome kod saobraćaja 109 ljudi. Najopasniji je grad u tom pogledu Šikago (Chicago), iza njega dolazi Njujork (New York), najsigurniji je Milwaukee. Na 100.000 stanovnika dolazi u USA 70,7 smrtnih slučajeva kod saobraćaja. U Velikoj Britaniji naprotiv je 1937 god. zabilježeno samo 6591 čovek kod saobraćaja, dakle 6 puta manje nego u Americi.

Petroleja ima samo još za 80 godina. Jedan rumunski petrolejski stručnjak prikazao je na osnovu svoga istraživanja vrlo neugodnu sliku s obzirom na petrolej, koliko ga još ima na svetu. Najkasnije za 80 godina biće tobože sasvim iscrpljene sve množine petroleja, a u Rumuniji već za 25 do 30 god. Razviče se, tvrdi on, velike borbe za petrolej, ne bude li pošlo za rukom da se otkriju nova vrela energije.

Cigani u Slovačkoj. Kulturno i socijalno društvo slovačkih cigana »Lavutaris« priredilo je nedavno u gradskom kazalištu u Košicama, prigodom 500-godišnjice dolaska cigana u Slovačku, svečanu akademiju, na kojoj su učestvovali zastupnici grada, vlasti i raznih društava. Jedan između cigana se zahvalio Čehoslovačkoj Republici za zasluge oko kulturnog, socijalnog i gospodarskog razvitka cigana. Na koncertu je saradivalo preko 100 ciganskih umetnika. Posle akademije je priređena, pače, ciganska maškarada u jednom hotelu. Radio u Košicama prenosio je koncert ciganske kapele od 40 cigana preko Ženeve u Americu. — U Užhorodu imaju cigani svoju školu, koja je mnogo cigana odvratila od normadskog života te ih dovela normalnom, čestitom životu. Škola je sada priredila izložbu ciganskih radova i običaja.

Najstariji ljudi na svetu. Po novinama se mnogo piše da u Turskoj ima mnogo ljudi, koji su prešli čak 150 godina. Većina tih ljudi živi u istočnom delu Male Azije; oni se uglavnom hrane jogurtom (kiselim mlekom), piju lipov čaj i ne uživaju ni kakvo alkoholno piće. Najstariji od tih sta-

raca ima 157 godina (rođen čak 1781). Učestvovao je u krimskom ratu pred 110 godina, ratovao je za vreme srpskog ustanka u Južnoj Srbiji. Još sada ima zdrave zube, puši lulu, i dnevno spava samo 4 sata. Njegovu nećakinju smatraju za najstariju ženu u Turskoj. Prema statistici ima u Turskoj 6400 osoba, kojima je preko 100 godina, od njih otpada na žene 3985. (SS)

Čudnovata zbirka. U Edinburgu umro je neki škot, koji je kao sakupljač sakupljao vodu raznih mora, oceana, jezera i t. d. Kod njega se našlo bezbroj boca s vodom, a na svakoj je bila etiketa na kojoj je označeno odakle je voda koja je u boci. Tako je imao poredane vode iz svih krajeva čak i iz oaza iz Sahare za kojima putnici toliko čeznu u nevolji. Za to je izdao sav svoj znatan imetak i dokazao da škoti nisu baš tako škrti... (SS)

89.079 bioskopa na celome svetu, od toga zvučnika 62.895, kao što tvrdi jedna američka statistika. Najviše ih ima u Rusiji, i to 26.000, Amerika 17.000 sa 10.720.000 sedišta.

Dober prijatelj — slab dijak

Henri Kistemaekers, ki je v početku marca umrl v Parizu, »Kist«, kakor so ga klicali njegovi sošolci v bruseljskem ateneju (gimnaziji), se je le pičlo poglobil v grško-latinski študij. Bil je navihani, poreden, potepuški, nepokoren. Zmeraj je prežal, kje bo komu katero napletel. Glede kazni je med tovariši zastavo nosil. Marsikak četrtek popoldne je presedel v zaporu, ali pa je pobegnil in se čez 48 ur vrnil — navidez skesan. Ali profesorji so ga kmalu zopet zasačili pri nerodnostih ali nerednostih. Tedaj so ga izgnali za teden dni. Pripetilo se mu je, da je zmaknil iz izložbenega okna pri svojem očetu — ta je bil knjigarnar — kak roman, neprikladen za mladino, in ga je skrivaj požiral v učilnici. Čitanje mu je bilo slast in strast. Stilistične naloge je pisal tako, da se njegovi tovariši niso mogli načuditi. (A. D.)

Relja Aranitović: Štednja, izdanje Prosvetnog odbora Saveza Šokola Kraljevine Jugoslavije, str. 40.

Prosvetni odbor Saveza Šokola Kraljevine Jugoslavije osnovao je pučku knjižnicu pod imenom »Šokolska misao«. Kao prva sveska izdata je Štednja od br. Relje Aranitovića. U kratkim izlaganjima lakim slogom izneto je u glavnom sve što se moglo

reći o vezi između Sokolstva i štednje. Tako se u sadržaju nalaze ova poglavlja: Vaspitanje pojedinca, Druželjublje i bratstvo, Što hoće Sokolstvo, Što je štednja, Raspored zarade, Novčana štednja, Štednja nas međusobno zbližuje, Samostalnost i životu, Štednja i duhovna vežba radi kapitala, Koliko se može uštediti, Ko može štediti, Karakter i jaka volja, Zlo i njegov lek, Štednja u dobru i zlu, Snošljiva štednja, Kako štede drugi narodi, Stanje štednje kod nas, Smisao štednje i t. d.

Knjiga se naručuje kod Saveznog prosvetnog odbora, Prestolonaslednikov trg 34; cena 3 dinara.

ZA ŠALU

Njegova briga. Ivica je dobio za svoj osmi rođendan svoju vlastitu sobu. »Nameštaj je prvorazredan,« tumači mu otac, »može da ti traje čitav tvoj život.« — Ivica zamišljen šuti. — »Zar ti se nameštaj ne sviđa, Ivce?« — »Meni se sviđa, tata, ali ko zna, hoće li se svidati i mojoj ženi.«

On je kriv. Otac: »Karlo, tvoj učitelj mi piše da nije kadar da bi tebi štogod uturio u glavu.« — Karlo: »Pa ja uvek kažem da on ništa ne zna.«

Genijalan (neobično nadaren). »Danas mi je rekao učitelj u školi da sam upravo genijalan.« — »Lepo, dete moje, pa kako da je to rekao?« — »To ne znam; samo je tvrdio, da je to, kako ja rešavam računske zadatke te dobivam četiri različite svote, upravo genijalno.«

Posledica. Juče je došao k meni prijatelj Macan. Kažem vam, da je šenuo umom. Ovako je govorio: »Navodni znak dole, dobar dan, zapeta, prijatelju, zapeta, što me tako gledaš, upitnik? Oprostiti mi moraš, zapeta, što sam došao tako kasno, zapeta, nego mi je tramvaj pobeo ispred nosa, usklićnik, navodni znak gore!« — »Macane, za boga, jesi li poludeo?« — ja ga upitah. — »Navodni znak dole, bome nisam, zapeta,« odvratio mi je on, »samo sam uzeo novu tipkačicu, zapeta, pa joj moram diktirati interpunkciju, zapeta, i sada sam se na to tako naviknuo da ne mogu drukčije govoriti, usklićnik, navodni znak gore!«

Početak škole. U prvom razredu osnovne škole upita učiteljica maloga Dragana: »Znaš li čitati i pisati?« — Dragan: »Vidi ti nju! Misliš li da bih ja došao ovamo da sve to već znam?«

Trkač na duge pruge. Moj prijatelj Ive je trkač na duge pruge. Nedavno sam ga video, kako u rekordnom vremenu trči ulicom. Velikom mukom sam uspeo da ga zaustavim. »Ive, kamo se žuriš?« — »Provalnici,« viknu zadihani, »provalnici, u mom stanu. Ja ih zatekoh, oni pobegoše.« — »A gde su sada?« — »Prestigih lopove, već davno!«

Težak slučaj. »Tatice, barometar je pao!« — »Je li žestoko?« — »Jeste, išao je na dvoje!«

Lepa uspomena. »Jeste tako, ja sam siromah, pa ću siromah i ostati! Ali je bilo barem vreme, kad sam se vozio u vlastitim kolima!« — »Kada je to bilo?« — »To je bilo tada, kad sam bio još malen te sam ležao u dečijim kolicima.«

Korisna životinja. Kaži mi, Karlo, koja je životinja najkorisnija.« — »Kokoš!« — »Kako to?« — »Možemo je jesti pre nego se rodila, pa i posle njezine smrti!«

Osveta. Ivan je bio vrlo zločest. Otac ga je, pre nego je išao u dućan, dobro izlemio. Ivan jamačno to nije mogao da zaboravi; kad se naime otac uveče vratio kući, viknuo je u sobu: »Majko, tvoj muž je došao!«

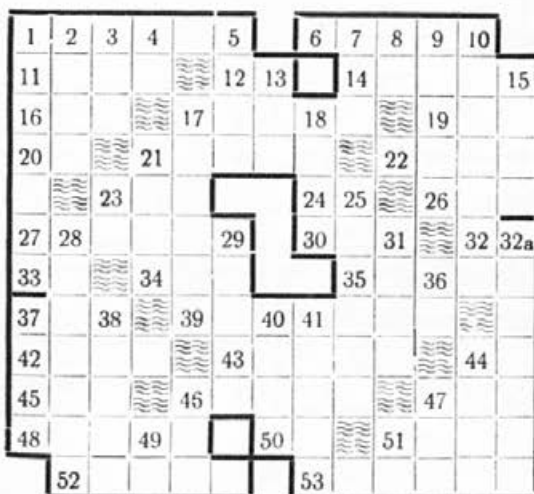

IZ UREDNIŠTVA

Umoljavamo sestre i braću saradnike »Sokolića«, da pošalju gradivo najkasnije do 10 svakoga meseca. — Već smo nekoliko puta rekli, a to ponavljamo i sada, da početnici, kao i oni koji nisu vešti u pisanju, daju popraviti svoje sastavke starijoj i iskusnoj braći i sestrama. Još uvek primamo gradivo, koje i unatoč dobroj volji uredništva, nikako nije zrelo za štampu niti jezično, niti sadržajno. Zbog toga svršava — u košu! — Uredništvo je prenatrpano pesmama, od kojih su mnoge bez ikakve sokolske i književne vrednosti. I njih nažalost, vrlo često snade ista sudbina kao i onih loših sastavaka u prozi. — Za sve stvari, koje se tiču pretpate na »Sokolića« i dr. uvek se obraćajte Upravi sokolskih listova u Ljubljani, Frančiškanska ulica 6.

KRIŽALJKA

SLAVO SVOBODA,
Z a g r e b

Vodoravno: 1) rubac, 6) nad nečim, 11) veznik, 12) egip. bog sunca, 14) najmanji delići, 16) južni plod, 17) vrsta vetra, 19) rečna riba, 20) dva slova, 21) plav, 22) deo stabla, 23) blato, 24) mera za struju, 26) italijanski grad, 27) stroj, 30) deo glave, 32) kratica za »kilogram«, 33) francuski: voda (fonetski), 34) zimski šport, 35) zemljoradnik, 37) ptica (pesnički), 39) svi-nuti, 42) čitavo, 43) grčki grad, 44) uzvik, 45) rečni otok, 46) Odisejev otok, 47) lična zamenica (ž. r.), 48) zamenica, 50) mandžurski general, 51) svećenik, 52) zapoved, 53) govoriti neistinu.

Okomito: 1) ruda, 2) razbojnik, 3) redak (str.), 4) peršun, 5) grad u Rumuniji, 7) oružani sukob naroda, 8) latinska veza, 9) naš pisac (Josip), 10) zimzeleno stablo, 13) judejski car, 15) musul. svećenik, 17) lagano, 18) biblijsko lice, 21) planeta, 23) predlog (bez zadnjeg slova), 25) rečna riba, 28) nanizati, 29) grad u Boki, 31) ure, 32) a topliti, 36) lična zamenica, 38) lagano, 40) žurim (bez prvog slova), 41) hemijski clemenat, 44) papski prihod, 46) ime Vojnovića, 47) uzvik pri skoku, 49) elidirana veza, 51) kratica za »ove godine«.

ISPUNJALKA

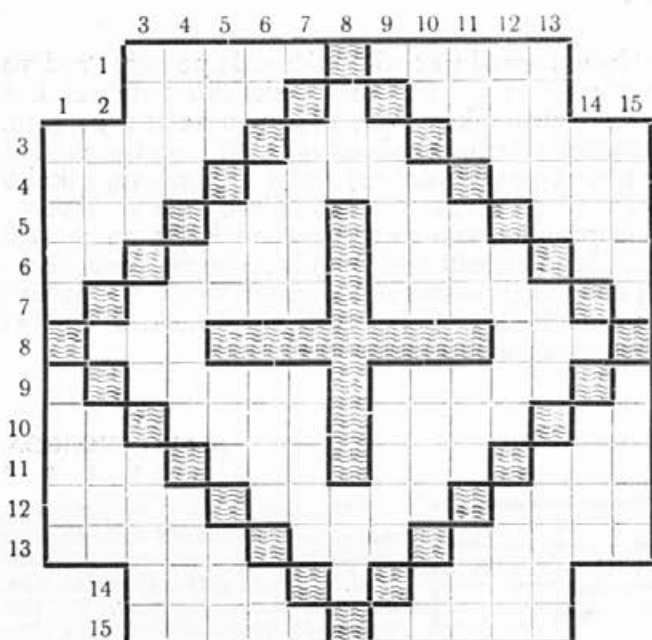
SLAVO SVOBODA,
Z a g r e b

— — — — — Grad u Crnoj Gori.
— — — — — Staro ime za Ljubljano.
— — — — — Zadužbina Karadorđevića.
— — — — — Grad u Lici.
— — — — — Stari Teutin grad u Boki.
— — — — — Grad u Bačkoj.
— — — — — Grad u Slavoniji.

Od I—II naša prestonica.

ПОПУЊАЛКА

Саставили нараштајци Сокол. друштва Бешка

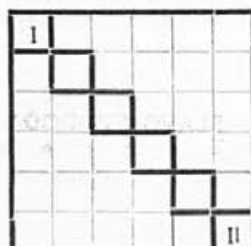
пој се кунамо — замишљена личност Балта (Дизеја, 15) одатле (провинцијализам) — од тога се прави мета.

Усправно: 1) Обилује машћу — наша покрајина под туђином, 2) грчки подубог — воља, 3) турски цар — број — заменица, 4) глагол — библијски град — потребан занатлији, 5) потребно фарбару — сврат — дивља животиња — женско име, 6) заменица — домаћа творница обује — кроз — свеза (апостроф), 7) сугласник — од тога се метле праве — земљорадник — вокал, 8) гонеће сало — житарица, 9) предлог — злогудес — дефицит — предлог, 10) место у Перенији — река у Полској — отидак од дрвета — заменица, 11) Саси у јединици — ускочки град — корен који дражи — думперај, 12) прождрљив — адићар — галама, 13) место у Војводини — наше острво — наиван, 14) пркос — теза, 15) истакнути део куће — није тврда.

Водоравно: 1) Кововски јунак — барон на Сави, 2) наметан — од тога се добија маст, 3) намера (турска реч) — дунавска риба — савијан, 4) први човек — под утицајем пића — алкохолно пиће, 5) нахранен — нас — речни напас — јужно воће, 6) иницијали једног нашег покојног државника — буре за воду — прве жене — заменица, 8) производ меча — сивачице живи у мору, 9) вокал — немачки књижевник — парфим — еугласник, 10) заменица — свежи — пампир — заменица, 11) черта подлога — витак — заменица — средство за оздрављење, 12) повреди на тогу — погодба — лонац за пиће, 13) летонисан — одрешено време — под дејством алкохола, 14) —

POPUNJALKA PE, naraštajka,
S P L I T

PE, naraštajka,
S P L I T

Od I do II: Pozdrav

boja
otkuda
rasparan
prodavaonica piva
zamazano krvlju
1389 katastrofa
srpske vojske

ГЕОГРАФСКА ИСПУЊАЛКА

С. СВОБОДА, Загреб

Водоравно:
1) лучки град у Грчкој; 2) лучки град у Јапану; 3) лучки град у Далмацији; 4) лучки град у Русији (на Црном Мору); 5) град у Босни; 6) Одисејев оток у Грчкој; 7) наш град (Б = к).

Од I до II наш лист